

ΔΕΥΤΕΡΟ ΤΜΗΜΑ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του στις 9 Φεβρουαρίου 2021 με την ακόλουθη σύνθεση: Άννα Λιγωμένου, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του Τμήματος, Βασιλική Ανδρεοπούλου, Δημήτριος Τσακανίκας (εισηγητής) Σύμβουλοι, Ευθύμιος Καρβέλης και Ιωάννης Νταλαχάνης, Πάρεδροι, που μετέχουν με συμβουλευτική ψήφο.

Γενικός Επίτροπος Επικρατείας: Παραστάθηκε ο Αντεπίτροπος Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο Ευάγγελος Καραθανασόπουλος, ως νόμιμος αναπληρωτής της Γενικής Επιτρόπου Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, η οποία είχε κώλυμα.

Γραμματέας: Ιωάννης Αθανασόπουλος, Γραμματέας του Δευτέρου Τμήματος.

Για να δικάσει την από ... 2017 έφεση (Α.Β.Δ. .../29.9.2017) των:

- 1) ...
- 2) ...
- 3) ...
- 4) ...
- 5) ...
- 6) ...
- 7) ...
- 8) ...
- 9) ...
- 10) ...
- 11) ...
- 12) ...
- 13) ...

οι οποίοι παραστάθηκαν δια δηλώσεως του άρθρου 231 παρ. 1 του ν.4700/2020 του πληρεξούσιου δικηγόρου ... (Α.Μ. Δ.Σ.Α. ...),

κατά του Ελληνικού Δημοσίου, νομίμως εκπροσωπούμενου από τον Υπουργό Οικονομικών, ο οποίος παραστάθηκε διά της Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, Σπυριδούλας Θωμοπούλου και

κατά του Δήμου Πατρέων, ως καθολικού διαδόχου του συγχωνευθέντος σε αυτόν πρώην Δήμου ... (βλ. άρθρο 1 παρ. 1 υποπαρ. 6 περ. Α.1 και άρθρο 283 παρ. 1 εδάφ. α΄ του ν. 3852/2010, Α΄ 87), ο οποίος εκπροσωπείται νόμιμα και παραστάθηκε δια δηλώσεως του άρθρου 231 παρ. 1 του ν. 4700/2020 της πληρεξούσιας δικηγόρου του ... (Α.Μ. Δ.Σ. Πατρών ...).

Με την έφεση αυτή επιδιώκεται η ακύρωση της .../6.6.2017 καταλογιστικής πράξης των Επιτρόπων του Ελεγκτικού Συνεδρίου στη 2^η Υπηρεσία Επιτρόπου στον νομό Αχαΐας.

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε, το Δικαστήριο άκουσε:

Τον Αντεπίτροπο Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, ο οποίος ανέπτυξε την από 9.2.2021 γνώμη του και πρότεινε την εν μέρει παραδοχή της έφεσης ως προς τους 4^ο, 5^η, 6^ο, 7^ο, 8^ο, 9^ο, 10^ο, 11^ο, 12^ο και 13^ο εκ των εκκαλούντων και την απόρριψη αυτής ως προς τους 1^ο, 2^η και 3^ο εκ των εκκαλούντων.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση, το Δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη εξ αποστάσεως με τη χρήση τεχνικού μέσου που διασφαλίζει τη μυστικότητα της (άρθρο 295 παρ. 1 και 2 του ν. 4700/2020 και άρθρο 36 του ν. 4745/2020, Α΄ 214/6.11.2020).

Σκέφτηκε σύμφωνα με τον νόμο και

Αποφάσισε τα ακόλουθα:

1. Για την άσκηση της υπό κρίση έφεσης έχει καταβληθεί το νόμιμο παράβολο (βλ. το ηλεκτρονικό παράβολο με κωδικό: ... της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων του Υπουργείου Οικονομικών).

2. Με την υπό κρίση έφεση, οι λόγοι της οποίας αναπτύσσονται με το, νομίμως κατατεθέν στις 15.2.2021, υπόμνημα, ζητείται παραδεκτώς η ακύρωση της .../6.6.2017 πράξης των Επιτρόπων του Ελεγκτικού Συνεδρίου στη 2^η Υπηρεσία Επιτρόπου στον νομό Αχαΐας, με την οποία καταλογίσθηκαν, υπέρ του πρώην Δήμου ... νομού Αχαΐας και ήδη Δήμου Πατρέων, αλληλεγγύως και εις ολόκληρον, κατά το μέρος της ευθύνης εκάστου, ο 1^{ος} εκκαλών, υπό την ιδιότητά του ως Δήμαρχος του ως άνω Δήμου, η 2^η εκκαλούσα ως Προϊσταμένη Διοικητικών και Οικονομικών Υπηρεσιών, η 5^η, ο 7^{ος} και ο 8^{ος} εκ των εκκαλούντων, ως μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου, μέχρι του ποσού των 320.760,36 ευρώ, οι 4^{ος}, 6^{ος}, 9^{ος}, 10^{ος}, 11^{ος}, 12^{ος} και 13^{ος} εκ των εκκαλούντων, ως μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου, μέχρι του ποσού

των 320.580,36 ευρώ και ο 3^{ος} εκκαλών, ως ταμίας, μέχρι του ποσού των 326.643,84 ευρώ, για την αναπλήρωση φερόμενου ελλείμματος που διαπιστώθηκε στην οικονομική διαχείριση του πρώην Δήμου ..., κατά το οικονομικό έτος 2008.

3. Από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 25 παρ. 2 του π.δ. 774/1980 “Οργανισμός του Ελεγκτικού Συνεδρίου” (Α’ 189), 54 και 56 του ν. 2362/1995 «Περί Δημοσίου Λογιστικού, ελέγχου των δαπανών του Κράτους και άλλες διατάξεις» (Α’ 247), όπως ίσχυαν κατά το κρίσιμο εν προκειμένω οικονομικό έτος 2008, συνάγεται ότι δημόσιοι υπόλογοι είναι οι δημόσιοι λειτουργοί ή υπάλληλοι που είναι εντεταλμένοι για την είσπραξη εσόδων ή την πληρωμή εξόδων του Δημοσίου, των ο.τ.α. ή των ν.π.δ.δ., καθώς και όσοι, με οποιονδήποτε τρόπο, έστω και χωρίς νόμιμη εξουσιοδότηση, διαχειρίζονται χρήματα, αξίες ή υλικό που ανήκει στο Δημόσιο, σε ο.τ.α. ή σε ν.π.δ.δ., και κάθε άλλο πρόσωπο που ειδικώς από το νόμο θεωρείται ως δημόσιος υπόλογος. Για τη θεμελίωση της ιδιότητας του υπολόγου, αρκεί το πραγματικό γεγονός της διενέργειας διαχειριστικών πράξεων, το οποίο, ακόμη και όταν λαμβάνει χώρα καθ’ υπέρβαση των περιγραφομένων στον νόμο καθηκόντων του ως δημοσίου λειτουργού ή υπαλλήλου, τον καθιστά αφενός υπόχρεο σε λογοδοσία, αφετέρου υποκείμενο καταλογισμού, σε περίπτωση διαπίστωσης ελλειμμάτων στη διαχείρισή του. Εξ άλλου, ως έλλειμμα διαχείρισης χρηματικού, νοείται τόσο το ουσιαστικό, ήτοι εκείνο που συνεπάγεται ισόποση ζημία στην οικεία διαχείριση, όσο και το τυπικό, το οποίο, στο μέτρο που οι δαπάνες διατέθηκαν για τη θεραπεία των αναγκών και την επίτευξη των σκοπών του φορέα που προβλέπονται στο νόμο, δεν αντικρίζει ισόποση ζημία της οικείας χρηματικής διαχείρισης και η δημιουργία του οφείλεται αποκλειστικά σε τυπικές παραλείψεις που λαμβάνουν χώρα είτε κατά τη διαδικασία που προηγείται της διενέργειας δαπανών είτε κατά τη διαδικασία που έπεται και αφορά στην εκκαθάριση και ενταλματοποίησή τους και την έκδοση των οικείων τίτλων πληρωμής (βλ. Ολ. Ελ.Συν 2014/2020, 2073/2018, 1929/2018, 1808/2014). Για το έλλειμμα αυτό (τυπικό ή ουσιαστικό), ο υπόλογος ευθύνεται κατ’ αρχήν για κάθε πταίσμα, δηλαδή, και για ελαφρά αμέλεια, η οποία, μάλιστα, τεκμαίρεται, ενώ απαλλάσσεται μόνον εάν ο ίδιος επικαλεσθεί και αποδείξει ότι καμία απολύτως υπαιτιότητα, ως προς την επέλευσή τους, δεν τον βαρύνει. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, η ευθύνη του υπολόγου προϋποθέτει απαραίτητως τη διαπίστωση αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της συμπεριφοράς αυτού και του ελλείμματος, αφού, υπό την αντίθετη εκδοχή, κατά παράβαση του συνταγματικού κανόνα περί της προστασίας της ανθρώπινης αξίας (άρθρο 2 παρ. 1

του Συντάγματος), θα αναζητούντο ευθύνες από πρόσωπα που δεν συνέβαλαν στην πρόκληση του ελλείμματος και των οποίων ο καταλογισμός ως μόνη δικαιολογητική βάση θα είχε την ανάγκη όπως η κρατική εξουσία αποκαταστήσει σε βάρος τους τα εμφανιζόμενα ελλείμματα (βλ. Ελ. Συν. αποφ. Ολομ. 2976/2012, 6444/2015, VII Τμ. 838/2017, Δεύτερο Τμήμα 2083, 2087/2020). Τέτοιος δε σύνδεσμος υφίσταται, όταν οι πράξεις ή παραλείψεις του καταλογιζομένου είχαν γενικώς την τάση, κατά την κοινή πείρα και λογική, να οδηγήσουν, κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, στην πρόκληση του ελλείμματος (πρόσφορη αιτιότητα), όπως αυτό ανέκυψε στην εκάστοτε εξεταζόμενη περίπτωση (βλ. Ελ. Συν. αποφ. Ολομ. 2/2014, 2591/2016).

4. Σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 11, 12, 13, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 45, 46, 48 και 60 του β.δ/τος της 17.5/15.6.1959 «Περί οικονομικής διοικήσεως και λογιστικού των Δήμων και Κοινοτήτων» (Α' 114), όπως ίσχυαν κατά τον κρίσιμο χρόνο, στις χρηματικές διαχειρίσεις των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης α' βαθμού, ο δήμαρχος, αφού προηγηθεί η ανάληψη της σχετικής υποχρέωσης, εντέλλεται ο ίδιος, με επιμέλεια της αρμόδιας λογιστικής υπηρεσίας, την εκτέλεση των δαπανών του δήμου, εάν ανάγονται στην αρμοδιότητά του, διαφορετικά εισηγείται την έγκρισή τους από το διοικητικό συμβούλιο, και στη συνέχεια προβαίνει, διά του αρμόδιου υπαλλήλου, στην εκκαθάριση των δαπανών αυτών και εκδίδει, αφού ελέγξει τη νομιμότητά τους, σχετικό χρηματικό ένταλμα, επισυνάπτοντας απαραίτητως τα νόμιμα δικαιολογητικά, από τα οποία πρέπει σαφώς να προκύπτει το δικαίωμα του πιστωτή. Ακολούθως, τα εντάλματα διαβιβάζονται στον ταμία του δήμου, ο οποίος υποχρεούται, με τη σειρά του, σε έλεγχο του νομίμου των εντελλόμενων με αυτά δαπανών, κατόπιν του οποίου και μόνον επιτρέπεται η εξόφλησή τους. Κατά συνέπεια, τόσο ο δήμαρχος και ο αρμόδιος για την εκκαθάριση των δαπανών υπάλληλος, για τα χρηματικά εντάλματα που, με τη συνυπογραφή τους, εξέδωσαν, όσο και ο ταμίας, για εκείνα που εξόφλησε, ενεργούν πράξεις διαχείρισης των χρηματικών διαθεσίμων του δήμου και, σύμφωνα με όσα προεκτέθηκαν, ευθύνονται ως υπόλογοι για τις μη νόμιμες πληρωμές προς τρίτους (Ελ. Συν. αποφ. Ολομ. 1638/2018, VII Τμ. 2385/2016, 24/2018, Δεύτερο Τμήμα 2083, 2087/2020). Εξάλλου, γίνεται παγίως δεκτό (βλ. πρακτικά Ολομ. 8^{ης} Γεν. Συν./7.5.2008, αποφ. VII Τμ. Ελ. Συν. 2385/2016, 1833 και 24/2018, 576/2019 κ.ά.) ότι τα αιρετά συλλογικά όργανα των πρωτοβάθμιων οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης (δημοτικό συμβούλιο και δημαρχιακή επιτροπή), όταν επιλαμβάνονται, σύμφωνα με το άρθρο 103 του ν 3463/2006, της έγκρισης δαπανών, ενεργούν ωσαύτως πράξεις διαχείρισης

και, επομένως, τα μέλη τους ευθύνονται ως υπόλογοι, σε περίπτωση μη νομιμότητας των δαπανών που ενέκριναν.

5. Με το άρθρο 23 του ν. 3202/2003 (Α' 284), όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο κατόπιν τροποποίησής του με τα άρθρα 11 του ν. 3250/2004 (Α' 124) και 18 παρ. 9 του ν. 3220/2005 (Α' 48), καθιερώθηκε ως υποχρεωτικός, από 1.7.2005, ο προληπτικός έλεγχος των δαπανών από το Ελεγκτικό Συνέδριο – πλην των ειδικώς προβλεπόμενων εξαιρέσεων – των δήμων με πληθυσμό άνω των 5.000 κατοίκων (βλ. και άρθρο 169 παρ. 4 του, κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 3463/2006, «Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων», Α' 114, με το οποίο επετράπη ο έλεγχος των δαπανών δήμων με κατοίκους κάτω των 5.000, κατόπιν αιτήσεώς τους). Εξάλλου, κατά γενική αρχή του δημοσιολογιστικού δικαίου, η οποία αποτυπώνεται στα άρθρα 23 και 25 του β.δ/τος της 17.5/15.6.1959 (πρβλ. και άρθρα 26 παρ. 1 και 28 παρ. 1 του ν. 2362/1995), για την πληρωμή κάθε δαπάνης δήμου απαιτείται η εκκαθάριση αυτής και η έκδοση σχετικού χρηματικού εντάλματος πληρωμής στο όνομα του φερόμενου ως δικαιούχου της ενσωματωμένης απαίτησης. Της έκδοσης του χρηματικού εντάλματος έπεται ο προληπτικός έλεγχος νομιμότητας και κανονικότητας της δαπάνης από τον αρμόδιο Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ο οποίος, θέτοντας την υπογραφή του επί του τίτλου, δίδει την τελική έγκριση για την πληρωμή της οφειλής. Η γενική αυτή αρχή δεν ισχύει μόνον όπου, κατ' εφαρμογή ειδικών διατάξεων, ορίζονται για συγκεκριμένα νομικά πρόσωπα ή κατηγορίες δαπανών άλλοι τίτλοι πληρωμής καθώς και η ακολουθητέα διαδικασία εκκαθάρισεως και πληρωμής τους. Η έκδοση δε του χρηματικού εντάλματος προϋποθέτει ενεργό απαίτηση του δικαιούχου (πιστωτή), δηλαδή αξίωση, η οποία δεν έχει αποσβεσθεί με οποιονδήποτε τρόπο (καταβολή, παραγραφή κ.λπ.). Αν, όμως, η απαίτηση έχει ήδη εξοφληθεί, δεν επιτρέπεται η μεταγενέστερη, για την ίδια αιτία, έκδοση και θεώρηση χρηματικού εντάλματος, διότι τούτο αφενός αντίκειται στην έννοια του προληπτικού ελέγχου, σκοπός του οποίου είναι η αποτροπή εξόφλησης μη νόμιμων δαπανών, αφετέρου ενέχει τον κίνδυνο διπλής καταβολής του χρέους (Ελ. Συν. πράξ. Κλιμ. Προλ. Ελ. Δαπ. στο I Τμ. 36/2015, I Τμ. 95/2012, 35/2011 41/2009, Κλιμ. Προλ. Ελ. Δαπ. στο IV Τμ. 199, 3/2015, 12/2014, IV Τμ. 205/2011, 125/2010, 174, 12/2008, 130/2006, 45/2004, 175/2003).

6. Σε εκτέλεση της προβλεπόμενης στο άρθρο 98 παρ. 1 περ. β' του Συντάγματος αρμοδιότητας ελέγχου από το Ελεγκτικό Συνέδριο των δημοσίων συμβάσεων μεγάλης οικονομικής αξίας, προβλέπεται από την παρ. 7 του άρθρου 19

του π.δ/τος 774/1980 - όπως αυτή προστέθηκε με το άρθρο 15 του ν. 2145/1993 και ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο (2008) - (βλ. και τις ομοίου περιεχομένου διατάξεις των άρθρων 35 και 36 του μετέπειτα ισχύοντος Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013) η διενέργεια από το Ελεγκτικό Συνέδριο υποχρεωτικού ελέγχου στις δημόσιες συμβάσεις έργων, προμηθειών και παροχής υπηρεσιών πριν από την σύναψή τους, το οικονομικό αντικείμενο των οποίων ανερχόταν στο ποσό του ενός εκατομμυρίου (1.000.000) ευρώ. Και τούτο με πρόδηλο σκοπό την προάσπιση του δημοσίου συμφέροντος και την ενίσχυση της διαφάνειας στο πεδίο των οικονομικών λειτουργιών του Κράτους και των δημόσιων νομικών προσώπων (Ελ. Συν. πρακτ. Ολομ. 16^{ης} Γεν. Συν./19^{ης} Σεπτεμβρίου 2012). Στην έννοια δε των δημοσίων συμβάσεων εμπίπτουν οι συμβάσεις, στις οποίες αντισυμβαλλόμενος είναι το Δημόσιο ή άλλο νομικό πρόσωπο που εξομοιώνεται με το Δημόσιο, όπως τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και οι ο.τ.α., ενώ περιεχόμενο του προσυμβατικού ελέγχου αποτελεί η έρευνα της νομιμότητας του σχεδίου της υπό κατάρτιση σύμβασης, ανεξαρτήτως του ειδικότερου νομικού καθεστώτος που διέπει τη διαδικασία και τον τύπο σύναψης και εκτέλεσής τους, καθώς και όλων των πράξεων της διαδικασίας που έχει προηγηθεί της ανάθεσής της. Σε περίπτωση που ο ως άνω έλεγχος δεν διενεργηθεί, η σύμβαση που συνάπτεται είναι αυτοδικαίως και καθ' ολοκληρία άκυρη (Ελ. Συν. Πρακτ. Ολομ. 3^{ης} Γεν. Συν./23ης Φεβρουαρίου 2005 και 23^{ης} Γεν. Συν./29ης Σεπτεμβρίου 2004). Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι στον προσυμβατικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου υπάγονται και οι δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών οι οποίες, βάσει ρητής διάταξης, αποκλείονται του πεδίου εφαρμογής της Οδηγίας 2004/18/EK. Επομένως, σε περίπτωση που Ο.Τ.Α. προβαίνει, μέσω των αρμόδιων προς τούτο οργάνων του, στη σύναψη δανείου με αναγνωρισμένο πιστωτικό ίδρυμα της Ελλάδας ή του εξωτερικού, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 176 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (ν. 3463/2006), αποβλέποντας στην εξόφληση υφιστάμενων ληξιπρόθεσμων ή μη οφειλών του, η σχετική σύμβαση, μολονότι εξαιρείται του ρυθμιστικού πεδίου της ανωτέρω Οδηγίας 2004/18/EK και των καθοριζόμενων με τις διατάξεις της διαγωνιστικών διαδικασιών, υπόκειται στον εκ του Συντάγματος και των εκτελεστικών αυτού νόμων απορρέοντα προσυμβατικό έλεγχο νομιμότητας (βλ. Ελ. Συν. πράξ. VI Τμ. 92/2004, 135/2005, 219, 220/2007).

7. Στο β.δ. 17.5/15.6.1959 (Α' 114) ορίζεται, στο άρθρο 7, ότι: «1. Αι δια του προϋπολογισμού χορηγούμεναι πιστώσεις δεν δύνανται να διατεθώσιν εις έξοδα

άλλου οικονομικού έτους» και στο άρθρο 13 παρ. 1 ότι: «1. Προ πάσης ενεργείας δια την εκτέλεσιν οιασδήποτε δαπάνης του δήμου, η αρμοδία δημοτική υπηρεσία συντάσσει “Εκθεσιν αναλήψεως δαπάνης” εις ήν δέον να καθορίζεται: α/ Το είδος και η αιτία της δαπάνης. β/ Το απαιτούμενον ποσόν της δαπάνης, αριθμητικώς και ολογράφως. γ/ Αι γενικαί ή ειδικαί διατάξεις νόμων, διαταγμάτων, ή αποφάσεων των αρμοδίων οργάνων του δήμου, εις ας στηρίζεται η δαπάνη και δ/ Το οικονομικόν έτος, το κεφάλαιον και άρθρον του προϋπολογισμού, όπερ βαρύνει η δαπάνη (...)».

8. Εξάλλου, στο άρθρο 140 του «Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων» ορίζεται ότι: «1. Οι δήμαρχοι, οι αντιδήμαρχοι, οι πρόεδροι Κοινοτήτων και οι δημοτικοί ή κοινοτικοί σύμβουλοι μπορούν να μετακινούνται εκτός της έδρας του Δήμου ή της Κοινότητας για εκτέλεση υπηρεσίας, ύστερα από απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου. Σε κατεπείγουσες περιπτώσεις επιτρέπεται να μετακινηθεί εκτός έδρας ο δήμαρχος, ο αντιδήμαρχος ή ο πρόεδρος Κοινότητας, χωρίς προηγούμενη απόφαση του συμβουλίου. Στις περιπτώσεις αυτές το συμβούλιο αποφασίζει εκ των υστέρων χωρίς καθυστέρηση αν η μετακίνηση ήταν επιβεβλημένη ή όχι. (...)». Περαιτέρω, στον ισχύοντα κατά τον κρίσιμο χρόνο ν. 2685/1999 «Κάλυψη δαπανών μετακινούμενων υπαλλήλων εντός και εκτός Επικράτειας και άλλες διατάξεις» (Α' 35) ορίζεται, στο άρθρο 1, ότι: «1. Στις διατάξεις του παρόντος νόμου υπάγονται οι μετακινούμενοι εκτός έδρας, με οποιαδήποτε ιδιότητα, με εντολή (...) των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) α' (...) βαθμού (...) στο εσωτερικό ή το εξωτερικό, για εκτέλεση υπηρεσίας, με ειδική αποστολή, για συμμετοχή σε συνέδρια, σεμινάρια, εκπαίδευση, μετεκπαίδευση (...). 2. Οι αναγνωριζόμενες σε βάρος του Δημοσίου δαπάνες μετακίνησης είναι: α. (...) β. Τα έξοδα διανυκτέρευσης. (...)», στο άρθρο 3, ότι: «1. (...) 3. Με τις αποφάσεις ή εντολές μετακίνησης, οι οποίες εκδίδονται πριν από την ημερομηνία αναχώρησης του μετακινουμένου, προσδιορίζεται η ημερομηνία μετακίνησης, ο αριθμός των ημερών εκτός έδρας, η αιτία, ο τόπος και το μέσο μετακίνησης. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις επείγουσας μετακίνησης με προφορική εντολή, παρέχεται γραπτή έγκριση το αργότερο σε δέκα (10) εργάσιμες ημέρες από την ημερομηνία επιστροφής του μετακινουμένου στην έδρα του» και στο άρθρο 32 ότι: «1. (...) 6. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται τα δικαιολογητικά, βάσει των οποίων αποδεικνύεται η πραγματοποίηση των προβλεπόμενων από τον παρόντα νόμο δαπανών και διενεργείται ο σχετικός έλεγχος από τις αρμόδιες υπηρεσίες. (...)». Κατ' εξουσιοδότηση της τελευταίας

διάταξης εκδόθηκε η 2/54866/0022/20.7.1999 απόφαση του Υπουργού Οικονομικών (Β' 1583), η οποία ορίζει ότι: «Καθορίζουμε τα απαιτούμενα δικαιολογητικά για την αναγνώριση και εκκαθάριση των υπό του Ν. 2685/99 προβλεπομένων δαπανών εν γένει ως ακολούθως: I. ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΕΝΤΟΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ (...) Β. ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΙΝΗΣΗΣ ΕΚΤΟΣ ΕΔΡΑΣ. 1. Ημερολογιακή κατάσταση εις διπλούν ή τριπλούν επί περισσοτέρων δικαιούχων, που θα έχει υπογραφεί από τον ή τους δικαιούχους και θεωρηθεί από τον Προϊστάμενο της Υπηρεσίας που έχει εκδώσει και τις εντολές μετακίνησης, στην οποία θα αναφέρονται οι πραγματοποιηθείσες μετακινήσεις των υπαλλήλων, δηλαδή: η ημερομηνία μετακίνησης, ο τόπος μετάβασης, η χιλιομετρική απόσταση, η διανυκτέρευση ή αυθημερόν επιστροφή, το μέσον μετακίνησης, η δαπάνη των εισιτηρίων ή η χιλιομετρική αποζημίωση, η δαπάνη διοδίων, ο ναύλος ferry boat, καθώς και η συνολική δαπάνη (...). 2. Εντολή μετακίνησης, που πρέπει να εκδίδεται πριν από την ημερομηνία αναχώρησης του μετακινουμένου και στην οποία θα αναγράφονται τα εξής: α. Το ονοματεπώνυμο και η ιδιότητα του υπαλλήλου (κλάδος, βαθμός, ειδικότητα). β. Ο τόπος μετάβασης του. γ. Η συγκεκριμένη αιτία μετακίνησης με συνοπτική περιγραφή των εργασιών που θα εκτελεσθούν και όχι με αόριστες εκφράσεις. δ. Το μέσον μετακίνησης. ε. Ο προϋπολογισμός που θα βαρύνει η δαπάνη (τακτικός ή Δημοσίων Επενδύσεων) και στ. Ο αριθμός των ημερών που θα παραμείνει εκτός έδρας. (...) 9. Σε περιπτώσεις που ο υπάλληλος συμμετέχει με εντολή της υπηρεσίας σε συνέδρια, σεμινάρια ή εργασίες κέντρων ερευνών θα προσκομίζει την απόδειξη εγγραφής εφόσον αναγνωρίζεται η δαπάνη αυτή εις βάρος του Δημοσίου. (...)).»

9. Από τις προαναφερθείσες στην προηγούμενη σκέψη διατάξεις συνάγεται ότι, πριν από τη διενέργεια μετακίνησης για τη συμμετοχή αιρετού σε σεμινάριο επιμόρφωσης εκτός της έδρας του Δήμου, απαιτείται αφενός απόφαση του δημοτικού συμβουλίου στην οποία να προσδιορίζεται η ημερομηνία μετακίνησης, ο αριθμός των ημερών εκτός έδρας, η αιτία, ο τόπος και το μέσο μετακίνησης, αφετέρου απόφαση της Δημαρχιακής Επιτροπής που εγκρίνει τη διάθεση της σχετικής πίστωσης, σε βάρος της οποίας θα διενεργηθεί η σχετική δαπάνη. Η με τον ανωτέρω τρόπο διατεθείσα πίστωση θα πρέπει να αφορά αποκλειστικά την αντιμετώπιση των δαπανών του δήμου για τις οποίες προβλέφθηκε (αρχή της ειδικότητας των πιστώσεων), ενώ για την αναγνώριση και εκκαθάριση των δαπανών που αφορούν στη μετακίνηση αιρετού για μετάβαση εκτός έδρας σε επιμορφωτικό σεμινάριο, στις οποίες περιλαμβάνονται και τα έξοδα διανυκτέρευσης, απαιτείται το μεν

ημερολογιακή κατάσταση, στην οποία να αναφέρεται, μεταξύ άλλων, η ημερομηνία μετακίνησης, ο τόπος μετάβασης, η διανυκτέρευση ή αυθημερόν επιστροφή και η συνολική δαπάνη, το δε απόδειξη εγγραφής στο σχετικό σεμινάριο.

10. Στο άρθρο 34 του ν. 3801/2009 «Ρυθμίσεις θεμάτων προσωπικού με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου και άλλες διατάξεις οργάνωσης και λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης» (Α' 163) ορίζεται ότι: «1. Θεωρούνται νόμιμες οι δαπάνες που διενεργήθηκαν μετά την 1.7.2005 από (...) τους Δήμους (...), εφόσον αυτές αφορούν άσκηση αρμοδιοτήτων που δεν προβλέπονται ρητώς από την κείμενη νομοθεσία ή αν, παρά τη ρητή πρόβλεψή τους, συνέτρεξαν πλημμέλειες κατά τη διαδικασία ανάληψης της δαπάνης σε βάρος του προϋπολογισμού τους, υπό τις παρακάτω προϋποθέσεις, οι οποίες πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά: α) να αφορούν έργα, εργασίες, προμήθειες, παροχή υπηρεσιών, μισθώματα και χρηματοδοτήσεις, που παρασχέθηκαν σε νομικά πρόσωπα ή επιχειρήσεις των φορέων ή σε φορείς της περιοχής τους, β) να έχουν καταβληθεί οι οικείες δαπάνες ως την ημερομηνία κατάθεσης του παρόντος, στις 21.7.2009, γ) να έχει βεβαιωθεί από τις αρμόδιες επιτροπές και τα οικεία όργανα η εκτέλεση των έργων, εργασιών, προμηθειών και η απασχόληση των εργασθέντων και δ) να μην έχουν ακυρωθεί από τον αρμόδιο Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας οι σχετικές πράξεις». Σύμφωνα δε με την παράγραφο 3 του άρθρου 29 του ν. 3838/2010 (Α' 49), «οι ρυθμίσεις του άρθρου 34 του ν. 3801/2009 (...) εφαρμόζονται και για τις δαπάνες που διενεργήθηκαν μέχρι 30.6.2005». Κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων, ερμηνευομένων κατά τρόπο που να συνάδει με το άρθρο 102 παρ. 5 του Συντάγματος, σύμφωνα με το οποίο το Κράτος οφείλει να λαμβάνει όλα τα απαραίτητα μέτρα για την εξασφάλιση της οικονομικής αυτοτέλειας και των πόρων που απαιτούνται για την εκπλήρωση της αποστολής και την άσκηση των αρμοδιοτήτων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, διασφαλίζοντας, όμως, ταυτόχρονα τη διαφάνεια κατά τη διαχείριση των πόρων αυτών, η νομιμοποίηση δαπανών που έχουν καταβληθεί από τους ο.τ.α. έως 21.7.2009 και αφορούν σε έργα, εργασίες, προμήθειες, παροχή υπηρεσιών, μισθώματα και χρηματοδοτήσεις σε νομικά πρόσωπα ή επιχειρήσεις αυτών ή σε φορείς της περιοχής τους τελεί υπό τον όρο ότι, κατά την πραγματοποίησή τους, δεν παραβιάστηκε ουσιώδης διαδικαστικός τύπος. Τέτοιους δε ουσιώδεις τύπους συνιστούν, ακριβώς επειδή αποσκοπούν στη διαφάνεια της χρηματικής διαχείρισης και στην αποτροπή του κινδύνου διασπάθισης και παράνομης ιδιοποίησης των πόρων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης,

αφενός οι προβλεπόμενες από το β.δ. της 17.5/15.6.1959 διατυπώσεις για την έκδοση τίτλου πληρωμής των δαπανών και τη διεξαγωγή της ταμειακής υπηρεσίας των οργανισμών αυτών, αφετέρου οι διατάξεις περί προληπτικού ελέγχου των δημοτικών δαπανών από το Ελεγκτικό Συνέδριο και περί υποβολής των συμβάσεών τους στον προσυμβατικό του έλεγχο, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να νομιμοποιηθούν πληρωμές που πραγματοποιήθηκαν χωρίς χρηματικό ένταλμα, δαπάνες που πληρώθηκαν χωρίς να ελεγχθούν προληπτικά από το Ελεγκτικό Συνέδριο και δαπάνες που ερείδονται σε σύμβαση που συνήφθη χωρίς προηγουμένως να υπαχθεί σε έλεγχο της νομιμότητάς της από το Δικαστήριο τούτο (βλ. Ελ Συν. αποφ. VII Τμ. 3734/2014 σελ. 10-12, 1399/2017 σελ. 15-17, Δεύτερο Τμήμα 316/2021 σελ. 16-17, πρβλ. Δεύτερο Τμήμα απόφ. 249/2020 σελ. 9).

11. Στο άρθρο 67 του ν. 4735/2020 (Α' 197/12.10.2020) με τίτλο «Δαπάνες ενταλμάτων γενομένων επί τη βάση ελέγχων Υπηρεσιών Δημοσιονομικού Ελέγχου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου» ορίζεται ότι: «1. Αίρεται το αξιόποιο των πράξεων αιρετών και υπαλλήλων, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού, οι οποίες αφορούν πληρωμές ενταλμάτων που έλαβαν χώρα μέχρι 31.7.2019 και οι οποίες διενεργήθηκαν επί τη βάση ελέγχων των Υπηρεσιών Δημοσιονομικού Ελέγχου (ΥΔΕ) και του Ελεγκτικού Συνεδρίου και παύουν οριστικά οι ποινικές και πειθαρχικές διώξεις εναντίον των προσώπων αυτών, καθώς και κάθε διαδικασία καταλογισμού σε βάρος τους». Περαιτέρω, στο άρθρο 93 του ν. 4745/2020 (Α' 214/6.11.2020) με τίτλο «Ερμηνευτική διάταξη του άρθρου 67 του ν. 4735/2020» ορίζεται ότι: «Η αληθής έννοια του άρθρου 67 του ν. 4735/2020 (Α' 197) καταλαμβάνει αποκλειστικά και μόνο περιπτώσεις που έχουν ελεγχθεί από τις Υπηρεσίες Δημοσιονομικού Ελέγχου του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους και το Ελεγκτικό Συνέδριο έως τη λήξη του προληπτικού ελέγχου και οι οποίες κρίθηκαν νόμιμες πριν την πληρωμή τους από τους Ο.Τ.Α. α' και β' βαθμού, εκτός εάν τα πρόσωπα που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του ανωτέρω άρθρου προκάλεσαν δολίως τη θεώρησή τους ή εάν διαπιστωθεί έλλειμμα ύστερα από κατασταλτικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου ή των ελεγκτικών υπηρεσιών της Γενικής Διεύθυνσης Δημοσιονομικών Ελέγχων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους». Από το συνδυασμό των ανωτέρω διατάξεων συνάγεται, μεταξύ άλλων, ότι παύει κάθε διαδικασία καταλογισμού εις βάρος αιρετών και υπαλλήλων των ο.τ.α. λόγω ελλειμμάτων τα οποία διαπιστώθηκαν ύστερα από διενέργεια κατασταλτικού ελέγχου του Ελεγκτικού Συνεδρίου και οφείλονται σε πληρωμές χρηματικών ενταλμάτων που

πραγματοποιήθηκαν μέχρι 31.7.2019. Από τη γραμματική διατύπωση δε της διάταξης του άρθρου 67 του ν. 4735/2020, στην οποία γίνεται ρητώς αναφορά σε οριστική παύση κάθε διαδικασίας καταλογισμού εις βάρος αιρετών και υπαλλήλων ο.τ.α., σαφώς συνάγεται ότι οι ρυθμίσεις της εφαρμόζονται σε καταλογιστικές διαδικασίες που κατά το χρόνο ισχύος της παραμένουν εκκρεμείς και εν εξελίξει και όχι σε διαδικασίες ήδη περατωθείσες με την έκδοση και κοινοποίηση στους υπόχρεους της οικείας καταλογιστικής πράξης. Στην αντίθετη περίπτωση, τούτο θα δηλωνόταν ρητώς στη διάταξη με την επιλογή αντίστοιχης διατύπωσης, όπως, γίνεται στα άρθρα 26 παρ. 2 του ν. 3274/2004, Α' 195, και 34 παρ.2 του ν. 3801/2009, Α' 163, στις διατάξεις των οποίων γίνεται ρητή αναφορά περί άρσης των καταλογισμών εις βάρος αιρετών και υπαλλήλων των ο.τ.α. και μη εκτέλεσης των καταλογιστικών πράξεων εις βάρος των προσώπων αυτών, αντίστοιχα, εφόσον έως τη δημοσίευση των ως άνω νόμων οι πράξεις αυτές δεν έχουν εκτελεστεί. Η ανωτέρω δε στενή ερμηνευτική προσέγγιση συνάδει, άλλωστε, και με τα άρθρα 26 παρ. 3 και 98 παρ. 1 του Συντάγματος, ενώ στο αυτό ερμηνευτικό συμπέρασμα συντείνει αφενός η αναφορά που επίσης γίνεται στη διάταξη του άρθρου 67 του ν. 4735/2020 περί οριστικής παύσης των ποινικών και πειθαρχικών διώξεων εις βάρος των ίδιων προσώπων, η οποία προϋποθέτει εκκρεμείς κατά το χρόνο ισχύος του νόμου αυτού διαδικασίες ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων και πειθαρχικών οργάνων, αφετέρου η ρύθμιση του άρθρου 93 του ν. 4745/2020, σύμφωνα με την οποία η ερμηνευόμενη με αυτή διάταξη του άρθρου 67 του ν. 4735/2020 δεν εφαρμόζεται αν η ύπαρξη ελλείμματος έχει οριστικά διαπιστωθεί, κατόπιν κατασταλτικού ελέγχου των ελεγκτικών υπηρεσιών του Ελεγκτικού Συνεδρίου ή της Γενικής Διεύθυνσης Δημοσιονομικών Ελέγχων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους.

12. Στο άρθρο 6 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (Ε.Σ.Δ.Α.), η οποία κυρώθηκε με το ν.δ. 53/1974 (Α' 256) και έχει, σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, υπέρτερη έναντι των κοινών νόμων τυπική ισχύ, ορίζεται ότι: «Παν πρόσωπον κατηγορούμενον επί αδικήματι τεκμαίρεται αθών μέχρι της νομίμου αποδείξεως της ενοχής του». Με τη διάταξη αυτή κατοχυρώνεται το τεκμήριο αθωότητας ως διαδικαστική εγγύηση, που συμβάλλει κυρίως στην τήρηση των δικαιωμάτων υπεράσπισης, αλλά ταυτόχρονα και ως ουσιαστική εγγύηση, ως στοιχείο δηλαδή της προσωπικότητας του διωκόμενου προσώπου, που προωθεί τον σεβασμό της τιμής και της αξιοπρέπειάς του (ΕΔΔΑ, Κώνστας κατά Ελλάδος,

24.5.2011, σκ. 32). Σύμφωνα με το εν λόγω τεκμήριο, όπως έχει ερμηνευθεί από το ΕΔΔΑ (βλ. υποθ., Rushiti κατά Αυστρίας, 21.3.2000, Lamana κατά Αυστρίας, 10.7.2001, Teodor κατά Ρουμανίας, Allen κατά Ηνωμένου Βασιλείου -Τμήμα μείζονος σύνθεσης- 4.6.2013), οι κρίσεις που διαλαμβάνονται σε απόφαση διοικητικού δικαστηρίου ή πράξη δημόσιας αρχής, που έπονται τελικής αθωωτικής απόφασης ποινικού δικαστηρίου ή απαλλακτικού ποινικού βουλεύματος για το ίδιο πρόσωπο, δεν πρέπει να παραβλέπουν και να θέτουν εν αμφιβόλω την ποινική αθώωση ή απαλλαγή, έστω κι αν αυτή εχώρησε λόγω αμφιβολιών (ΕΔΔΑ Σταυρόπουλος κατά Ελλάδος, 27.9.2007). Ως «τελική» δε αθωωτική απόφαση, στο πλαίσιο της προαναφερόμενης νομολογίας, νοείται η αμετάκλητη απόφαση ή το αμετάκλητο βούλευμα ποινικού δικαστηρίου (βλ. Ελ. Συν. απόφ. Ολομ. 271/2019, VII Τμ. 1456/2019, ΕΔΔΑ, Zolotukhin κατά Ρωσίας - Τμήμα μείζονος σύνθεσης - 10.2.2009, σκ. 107, ΣτΕ 39/2018, 3051/2017, 1992/2016, 1184/2015, 1713/2014, 2951/2013, πρβλ. το άρθρο 27 του ν. 4255/2014, Α' 89, με το οποίο προστέθηκε τρίτο εδάφιο στην προεκτεθείσα διάταξη του άρθρου 37 παρ. 1 του ν. 3801/2009 και ορίζεται ότι το Δικαστήριο κατά την εκδίκαση των σχετικών καταλογισμών λαμβάνει υποχρεωτικά υπ' όψιν αμετάκλητα απαλλακτικές ποινικές αποφάσεις, βουλεύματα ή εισαγγελικές διατάξεις, με τις οποίες οι καταλογισθέντες απηλλάγησαν από κάθε συναφή ποινική ευθύνη). Για την ενεργοποίηση του ως άνω τεκμηρίου αθωότητας πρέπει να υφίσταται σύνδεσμος (συνάφεια) μεταξύ της περατωθείσας ποινικής δίκης, η οποία αμετακλήτως έκρινε κατ' ουσίαν την κατηγορία, και της δίκης που επακολούθησε ενώπιον του διοικητικού δικαστηρίου. Αυτό δύναται να συμβαίνει όταν η παρεπόμενη δίκη προϋποθέτει την εξέταση της προηγηθείσας κρίσης του ποινικού δικαστηρίου και ιδίως στην περίπτωση που το διοικητικό δικαστήριο υποχρεούται να εκτιμήσει τα αποδεικτικά στοιχεία της ποινικής δικογραφίας, να εξετάσει τη συμμετοχή του προσφεύγοντος στα γεγονότα που οδήγησαν στην ποινική κατηγορία ή να λάβει θέση επί των υφιστάμενων ενδείξεων της πιθανής ενοχής αυτού (ΕΔΔΑ, Allen κατά Ηνωμένου Βασιλείου, ό.π., σκ. 104). Στην περίπτωση κατά την οποία διαπιστωθεί η εν λόγω συνάφεια, η οποία προϋποθέτει ουσιαστικό έλεγχο των πραγματικών στοιχείων της διαφοράς, το διοικητικό δικαστήριο οφείλει να μην διαλαμβάνει στην απόφασή του κρίσεις ή και αιτιολογίες, οι οποίες θα θέτουν εν αμφιβόλω το αθωωτικό αποτέλεσμα της οικείας ποινικής διαδικασίας (Ελ. Συν. απόφ. Ολομ. 271/2019, 124/2017). Συνεπώς, μολοντί κατά πάγια νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου (Ελ. Συν. απόφ. Ολομ.

1034/ 2011, 542/2013, 1808/2014, 2679/2016), η δημοσιονομική δίκη παρουσιάζει κατ' αρχήν αυτοτέλεια σε σχέση με την ποινική δίκη, διότι η δημοσιονομική ευθύνη για έλλειμμα που διαπιστώθηκε στη διαχείριση του δημοσίου υπολόγου θεμελιώνεται σε διαφορετικές προϋποθέσεις, αυτοτελείς σε σχέση με αυτές της ποινικής ευθύνης, συντρέχει, ενόψει της ανωτέρω νομολογίας του ΕΔΔΑ, δέσμευση του Ελεγκτικού Συνεδρίου από την αμετάκλητη αθωωτική ποινική απόφαση ή το αμετάκλητο απαλλακτικό βούλευμα, όταν επιλαμβάνεται εκ των υστέρων υπόθεσης στο πλαίσιο άσκησης της δικαιοδοσίας του και τα πραγματικά περιστατικά, αλλά και τα λοιπά στοιχεία που συγκροτούν την ποινική παράβαση, για την οποία έχει εκδοθεί απαλλακτική απόφαση, ταυτίζονται πλήρως με εκείνα στα οποία στηρίζεται ο καταλογισμός. Τούτο άλλωστε προκύπτει σαφώς και από την, ισχύουσα κατά τον κρίσιμο χρόνο, διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 5 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (ν. 2717/1999, Α' 97), που εφαρμόζεται αναλογικά και στην ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου δίκη (άρθρο 123 του π.δ/τος 1225/1981, Α' 304, όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 12 παρ. 2 του ν. 3472/2006, Α' 135), όπως η παράγραφος αυτή αντικαταστάθηκε με τη διάταξη του άρθρου 17 του ν. 4446/2016 (Α' 240/22.12.2016), η οποία θεσπισθείσα με σκοπό τον σεβασμό του προβλεπόμενου στο άρθρο 6 παρ.2 της ΕΣΔΑ τεκμηρίου αθωότητας και σε εναρμόνιση με τη σχετική νομολογία του ΕΔΔΑ αναφορικά με το τεκμήριο αυτό (βλ. την οικεία αιτιολογική έκθεση), ορίζει ότι τα δικαστήρια δεσμεύονται από τις αμετάκλητες αθωωτικές αποφάσεις καθώς και από τα αμετακλήτως αποφαινόμενα να μην γίνει η κατηγορία βουλεύματα, εκτός εάν η απαλλαγή στηρίχθηκε στην έλλειψη αντικειμενικών ή υποκειμενικών στοιχείων που δεν αποτελούν προϋπόθεση της διοικητικής παράβασης (πρβλ. και το ισχύον από 16.9.2020 άρθρο 5 παρ. 2 του ν. 4700/2020, Α' 127/29.6.2020). Επομένως, μόνο εφόσον, κατά την εκδίκαση συγκεκριμένης διαφοράς, επιβεβαιωθεί ότι ανάμεσα στην ολοκληρωθείσα ποινική διαδικασία και τη δημοσιονομική δίκη έχει δημιουργηθεί ένας «εμφανής» σύνδεσμος, που θεμελιώνεται, ειδικότερα, στην ταυτότητα των επίδικων κρίσιμων πραγματικών περιστατικών καθώς και στην ταυτότητα της αντικειμενικής και της υποκειμενικής υπόστασης μεταξύ αφενός του ποινικού αδικήματος, για το οποίο το πρόσωπο αθώωθηκε από το ποινικό δικαστήριο ή με βούλευμα απηλλάγη της σχετικής κατηγορίας, και αφετέρου της αντίστοιχης δημοσιονομικής παράβασης που του αποδίδεται με την καταλογιστική πράξη, η δημοσιονομική δίκη χάνει την αυτοτέλειά της (πρβλ. ΕΔΔΑ, Καπετάνιος και λοιποί κατά Ελλάδα, 30.4.2015, σκ.

88), υπό την έννοια ότι το Ελεγκτικό Συνέδριο, σεβόμενο το τεκμήριο αθωότητας, οφείλει, όχι απλώς να συνεκτιμήσει την αθωωτική ποινική απόφαση ή το αμετάκλητο απαλλακτικό βούλευμα με τα λοιπά στοιχεία του φακέλου, αλλά να τα ακολουθήσει, μη δυνάμενο να αποστεί από την κρίση αυτών (Ελ. Συν. Ολομ. 124/2017, 271/2019, 1824/2019, Δεύτερο Τμήμα 1456/2019).

13. Με το άρθρο 37 παρ. 1 του ανωτέρω ν. 3801/2009, παρέχεται στο Ελεγκτικό Συνέδριο η ευχέρεια, κατά την εκδίκαση διαφορών από καταλογιστικές πράξεις που αναφέρονται στο χρονικό διάστημα μέχρι την 1.7.2005 και έχουν εκδοθεί σε βάρος των αιρετών οργάνων των Ο.Τ.Α. ή σε βάρος υπαλλήλων της οικονομικής διαχείρισης αυτών, να μειώσει το ποσό του καταλογισμού μέχρι το 1/10, κατόπιν συνεκτίμησης του βαθμού υπαιτιότητας του καταλογισθέντος, της προσωπικής και οικογενειακής οικονομικής κατάστασής του και της βαρύτητας των συνθηκών τέλεσης και του αποτελέσματος της δημοσιονομικής παράβασης ή ακόμα και να απαλλάξει τον καταλογισθέντα από το συνολικό ποσό του καταλογισμού, αν κρίνει ότι συνέτρεχε στο πρόσωπό του συγγνωστή πλάνη για τη δημιουργία του ελλείμματος (βλ. Ελ. Συν. αποφ. Ολομ. 1756/2015, 2236, 2218, 1808/2014, VII Τμ. 1467, 1399/2017). Στο πεδίο εφαρμογής της ανωτέρω διάταξης δεν εμπίπτουν, όμως, καταλογιστικές πράξεις που αφορούν σε δαπάνες που πληρώθηκαν μετά την ημερομηνία αυτή (VII Τμ. 873/2016, Δεύτερο Τμήμα 6/2021).

14. Τέλος, ενόψει της απορρέουσας από την αρχή του κράτους δικαίου, προβλεπομένης πλέον και ρητώς στο άρθρο 25 παρ. 1 εδάφιο τέταρτο του Συντάγματος, αρχής της αναλογικότητας, η οποία διατρέχει το σύνολο της έννομης τάξης και λαμβάνεται υπόψη κατά την ερμηνεία και εφαρμογή οποιουδήποτε κανόνα δικαίου, ο καταλογισμός δεν συνδέεται αναγκαίως με το ύψος του διαπιστωθέντος ελλείμματος, υπό την έννοια ότι, στο μέτρο που αφεύκτως πλήττει το δικαίωμα στην περιουσία του καταλογιζομένου, το ύψος του καταλογισμού πρέπει να τελεί σε σχέση εύλογης αναλογίας αφενός με το επελθόν δημοσιονομικό αποτέλεσμα, αφετέρου με τη βαρύτητα της δημοσιονομικής παράβασης, δηλαδή πρέπει να είναι πρόσφορος, απολύτως αναγκαίος και ανάλογος προς επίτευξη του σκοπού, ο οποίος αφορά στην αποκατάσταση του ελλείμματος τόσο υπό την έννοια της αναπλήρωσης των χρημάτων που λείπουν από τη χρηματική διαχείριση όσο και της εμπέδωσης της δημοσιονομικής νομιμότητας για την εξασφάλιση της διαφάνειας στη διαχείριση του δημοτικού χρήματος και την αποτροπή διακινδύνευσής του. Επομένως, ενόψει της αρχής της αναλογικότητας, το Δικαστήριο δύναται, για δαπάνες που πληρώθηκαν

μετά την 1.7.2005, να προβεί είτε στη μείωση του καταλογισθέντος ποσού ακόμα και σε ποσοστό μεγαλύτερο του 1/10 αυτού, εφόσον το ύψος του καταλογισμού, ακόμη και μετά την ως άνω προβλεπόμενη από το νόμο μείωση, εξακολουθεί να τελεί σε προφανή δυσαναλογία με το σκοπό επιβολής του, είτε ακόμη και στην πλήρη απαλλαγή του υπολόγου από τον καταλογισμό, εφόσον τούτο δικαιολογείται από τις συνθήκες και τις λοιπές περιστάσεις δημιουργίας του επίδικου ελλείμματος (βλ. Ελ. Συν. Δεύτερο Τμήμα 6/2021, πρβλ. απόφ. VII Τμ. 1456/2019, IV Τμ. 231/2020).

15. Στην υπό κρίση υπόθεση από όλα ανεξαιρέτως τα στοιχεία του φακέλου προκύπτουν τα ακόλουθα :

A. Μετά από θετική εισήγηση της Δημορχιακής Επιτροπής του Δήμου ... το Δημοτικό Συμβούλιο, με την .../29.10.2007 απόφασή του, ενέκρινε τη σύναψη δανείου μεταξύ του Δήμου και της ..., συνολικού ποσού 1.150.000 ευρώ και διάρκειας δεκαπέντε (15) ετών, με σκοπό, μεταξύ άλλων την αποπληρωμή και αναχρηματοδότηση ληξιπρόθεσμων ή μη οφειλών και υποχρεώσεων του Δήμου. Σε εκτέλεση της ως άνω απόφασης του Δημοτικού Συμβουλίου, συνήφθη στις 11.1.2008 η .../11.1.2008 σύμβαση τοκοχρεωλυτικού δανείου μεταξύ της ... και του Δήμου ..., χωρίς, όμως, σχέδιο αυτής να υποβληθεί προηγουμένως ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου για τη διενέργεια προσυμβατικού ελέγχου. Την ίδια δε ημέρα κατατέθηκε στον ... λογαριασμό που διατηρούσε ο Δήμος στην ..., ποσό 1.095.487,60 ευρώ, ήτοι ποσό μικρότερο από το αναγραφόμενο στη δανειακή σύμβαση, καθόσον το ποσό που απαιτήθηκε για την εξόφληση των οφειλών του δήμου σε λοιπά πιστωτικά ιδρύματα ήταν τελικώς μικρότερο από αυτό που είχε προβλεφθεί κατά την έγκριση του δανείου.

B. Ακολούθως, αντί να γίνει αναμόρφωση του δημοτικού προϋπολογισμού με την εγγραφή αφενός, στο σκέλος των δημοτικών εσόδων, του ποσού του δανείου που εισπράχθηκε δυνάμει της ανωτέρω δανειακής σύμβασης και αφετέρου, στο σκέλος των εξόδων, ισόποσης ειδικής πίστωσης για την αποπληρωμή ληξιπρόθεσμων οφειλών του Δήμου, σε βάρος της οποίας οι σχετικές υποχρεώσεις θα πληρώνονταν με την έκδοση των οικείων χρηματικών ενταλμάτων (ΧΕ) ύστερα από σχετική εγκριτική της δαπάνης απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου, εκταμιεύθηκε από το ανωτέρω ποσό του ληφθέντος δανείου (α) ποσό 235.438,41 ευρώ, κατόπιν εξόφλησης στις 12.3.2008 της ... επιταγής της ... που εκδόθηκε υπέρ του ΤΠΔ για την αποπληρωμή δόσεων υφιστάμενου δανείου του Δήμου από το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων (ΤΠΔ), για την οποία (εξόφληση) εκδόθηκε στις

10.4.2008 από το ΤΠΔ το ισόποσο .../10.4.2008 γραμμάτιο είσπραξης με αιτιολογία «Μερική αποπληρωμή δανείου Δήμου ...» και (β) ποσό 47.333,32 ευρώ για την αποπληρωμή δανείου που είχε λάβει ο Δήμος από την ... για την αγορά βυτιοφόρου, κατόπιν εξόφλησης στις 26.2.2008 της ... ισόποσης επιταγής που εξέδωσε η ... υπέρ της ., και έκδοσης από την τελευταία στις 7.3.2008 δύο γραμματίων είσπραξης ποσού 39.515,85 ευρώ, με αιτιολογία: «Κατάθεση ΕΥΡΩ 39.515,85 έναντι απαίτησης/δόσης δανείου με λήξη 31.03.2008» και 7.817,47 ευρώ, με αιτιολογία «καταβολή στο καθυστερημένο μέρος του λογ/σμού». Επίσης, από το ποσό που εισέπραξε ο Δήμος ... σε εκτέλεση του συναφθέντος με την ... δανείου, εκταμιεύθηκε ποσό 2.138,90 ευρώ για την αποπληρωμή του δανείου που είχε λάβει ο Δήμος από την ... για την αγορά βυτιοφόρου, ποσό για το οποίο η ... εξέδωσε το από 2.10.2008 ισόποσο γραμμάτιο είσπραξης με αιτιολογία «πρόωρη εξόφληση δανείου». Πολύ μετά τις ανωτέρω εκταμιεύσεις, ο Δήμος ... εξέδωσε στις 4.11.2008 αφενός τα ... και ... ΧΕ πληρωμής, οικονομικού έτους 2008, ποσού 235.438,41 ευρώ (το πρώτο), με δικαιούχο το ΤΠΔ και αιτιολογία «Μερική αποπληρωμή δανείου» και 47.333,32 ευρώ (το δεύτερο), με δικαιούχο την ... και αιτιολογία «εξόφληση δανείου του Δήμου για αγορά βυτιοφόρου», αντίστοιχα, αφετέρου το ... ΧΕ πληρωμής, οικονομικού έτους 2008, ποσού 2.138,90 ευρώ, με αιτιολογία «υπόλοιπο εξόφλησης δανείου και καθυστερημένο υπόλοιπο» και δικαιούχο την ... Ως δικαιολογητικά του τελευταίου ως άνω ΧΕ, επισυνάπτονταν (α) το οικείο γραμμάτιο είσπραξης του ποσού από την ... (β) έγγραφο (που φέρεται να προέρχεται από την ..., παρότι κάτι τέτοιο δεν αναφέρεται ρητώς) με αναλυτικά στοιχεία του συναφθέντος δανείου μεταξύ της ... και του Δήμου και (γ) το .../29.3.2019 έγγραφο του Δήμου ... προς το Πρωτοδικείο ... που, μεταξύ άλλων, αναφέρει ότι: «το αρχείο των ΧΕ του πρώην Δήμου ... ετών 2008-2010, μαζί με τα δικαιολογητικά που τα συνοδεύουν, μεταφέρθηκαν – μετακινήθηκαν για χωροταξική οργάνωση και προκειμένου να φωτοτυπηθούν για διάφορες υποθέσεις και μπορεί κάποια από τα δικαιολογητικά που ήταν συρραμμένα να απωλέστησαν».

Γ. Επιπλέον, με το ΧΕ πληρωμής ..., οικονομικού έτους 2008 καταβλήθηκε από τον Δήμο ... υπέρ της ..., ποσό 35.669,73 ευρώ, που αντιστοιχεί σε χρεωλύσιο (δόση και τόκοι) του ανωτέρω συναφθέντος στις 11.1.2008 δανείου μεταξύ της ... και του ως άνω Δήμου, ενώ με τα ... και ... ΧΕ, οικονομικού έτους 2008, καταβλήθηκε σε ιδιώτες, που παρείχαν διάφορες υπηρεσίες στο Δήμο το ποσό των 5.000 και 883,48 ευρώ, αντίστοιχα. Εξάλλου, στο μεν .../2008 ΧΕ, στο σώμα του

οποίου, ως ημερομηνία πληρωμής από τον δημοτικό ταμία αναγράφεται η 24^η.4.2008 και ως ημερομηνία θεώρησής του από τον Επίτροπο, η 5^η.5.2008, επισυνάφθηκαν μεταξύ άλλων ως δικαιολογητικά α) η .../15.4.2008 κατάσταση χρηματικών ενταλμάτων, στην οποία περιλαμβάνονταν και το επίμαχο με σφραγίδα θεώρησης του Επιτρόπου στις 5.5.2008, β) κατάλογος (χωρίς ημερομηνία και υπογραφή) με δύο (2) επιταγές που εκδόθηκαν στις 22.4.2008 υπέρ του δικαιούχου (αριθ. .../22.4.2008, ποσού 4.000 ευρώ και .../22.4.2008, ποσού 2.795 ευρώ), γ) η .../14.4.2008 απόδειξη δαπανών του Δήμου προς τον δικαιούχο, ποσού 5.000 ευρώ, με αιτιολογία: «καθαρισμός λαγκαδιών στο ΔΔ ... βάσει της ΑΔΕ .../2008» και δ) η από 7.5.2008 απόδειξη αυθημερόν είσπραξης εκ μέρους του δικαιούχου, ποσού 1.205 ευρώ από τον Δήμο. Στο δε .../2008 ΧΕ, στο σώμα του οποίου, ως ημερομηνία πληρωμής από τον δημοτικό ταμία αναγράφεται η 23^η.5.2008 και ως ημερομηνία θεώρησης από τον Επίτροπο, η 3^η.6.2008, επισυνάφθηκαν ως δικαιολογητικά α) η .../23.5.2008 κατάσταση χρηματικών ενταλμάτων, που απεστάλησαν στον Επίτροπο για θεώρηση και στην οποία περιλαμβάνεται και το επίμαχο με σφραγίδα θεώρησης του Επιτρόπου στις 3.6.2008. β) μία (1) επιταγή που εκδόθηκε στις 4.6.2008 υπέρ του δικαιούχου του εν λόγω ΧΕ και γ) η από 27.11.2015 αναλυτική κατάσταση κίνησης καταθετικού λογαριασμού ... της ..., που αναφέρει εξόφληση της ως άνω επιταγής στις 4.6.2008.

Δ. Τέλος, με το ..., οικονομικού έτους 2008, ΧΕ, καταβλήθηκε σε ξενοδοχειακή επιχείρηση, ποσό 180 ευρώ, ως αντίτιμο της διανυκτέρευσης δημοτικού συμβούλου, ο οποίος για τη συμμετοχή του σε σεμινάριο επιμόρφωσης είχε μετακινηθεί εκτός της έδρας του Δήμου. Στο σώμα δε του ανωτέρω εντάλματος, μολονότι αναγράφονται ως επισυναπτόμενα δικαιολογητικά, μεταξύ άλλων, η .../24.6.2007 απόδειξη παροχής υπηρεσιών του Ξενοδοχείου, η «έκθεση ανάληψης δαπάνης Αρ. 708» και η .../2007 απόφαση της Δημοτικής Επιτροπής, με την οποία ψηφίστηκε η σχετική πίστωση, στα δικαιολογητικά που επισυνάφθηκαν στο ανωτέρω ΧΕ περιλαμβάνονται α) η .../2.1.2007 έκθεση ανάληψης δαπάνης σε βάρος του ΚΑΕ 00-6821 (φορολογικά πρόστιμα και προσαυξήσεις χρήσης) η οποία φέρει ως αιτιολογία «διάφορα πρόστιμα για φορολογικές δηλώσεις» β) η ως άνω .../2007 απόφαση της Δημοτικής Επιτροπής, γ) η .../2.1.2007 έκθεση ανάληψης δαπάνης σε βάρος του ΚΑΕ 00-6495 (λοιπές δαπάνες γενικής φύσεως) και με αιτιολογία «διαμονή αιρετού στο ξενοδοχείο για σεμινάριο επιμόρφωσης», δ) το ..., οικονομικού έτους 2008, ΧΕ υπέρ της ... ΔΟΥ ..., με αιτιολογία «διάφορα πρόστιμα

για φορολογικές δηλώσεις», στο σώμα του οποίου, ως συνημμένα δικαιολογητικά αναγράφεται: «έκθεση ανάληψης δαπάνης 709» και ε) το .../5.6.2019 έγγραφο του Δήμου προς το Πρωτοδικείο ... που αναφέρει ότι: «τα δικαιολογητικά (...) του εντάλματος είχαν εκδοθεί μαζί με τα δικαιολογητικά του Χ.Ε. .../2007 και εκ παραδρομής τοποθετήθηκαν λανθασμένα πίσω από τα εντάλματα.

Ε. Ακολούθως, με το .../8.2.2013 Φύλλο Μεταβολών και Ελλείψεων (ΦΜΕ), που συντάχθηκε από τους Επιτρόπους του Ελεγκτικού Συνεδρίου στη 2^η Υπηρεσία Επιτρόπου στον νομό Αχαΐας μετά από έκτακτο κατασταλτικό επιτόπιο έλεγχο που διενεργήθηκε στη χρηματική διαχείριση του Δήμου ... οικονομικού έτους 2008, διαπιστώθηκε, μεταξύ άλλων, ότι: (α) Οι δαπάνες που εντέλλονταν με τα χρηματικά εντάλματα ... και .../2008 πληρώθηκαν πολλούς μήνες μετά την έκδοση των αντίστοιχων γραμματίων είσπραξης από το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων και την ..., δηλαδή σε χρόνο που η απαίτηση των ανωτέρω πιστωτών δεν ήταν πλέον ενεργός, καθώς αυτή είχε αποσβεσθεί με την έκδοση των εν λόγω γραμματίων και ii) οι πιστώσεις για την πληρωμή των ανωτέρω δαπανών απέρρεαν από άκυρη δανειακή σύμβαση μεταξύ του Δήμου και της ... διότι συνήφθη χωρίς να υποβληθεί προηγουμένως στον προβλεπόμενο από την τότε ισχύουσα διάταξη του άρθρου 19 παρ. 7 του π.δ. 774/1980 προσυμβατικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου. (β) Κατά παράβαση του άρθρου 21 του β.δ/τος 17.5/15.6.1959, τα δικαιολογητικά της δαπάνης που πληρώθηκε με το χρηματικό ένταλμα .../2008 δεν είναι πλήρη και η δαπάνη αυτή είχε προηγουμένως εξοφληθεί δοθέντος ότι το γραμμάτιο είσπραξης του ποσού που αφορά το επίμαχο χρηματικό ένταλμα, εκδόθηκε από την ... στις 2.10.2008, δηλαδή σε χρόνο προγενέστερο της ημερομηνίας (4.11.2008) έκδοσης από τον Δήμο του ανωτέρω τίτλου πληρωμής. (γ) Η δαπάνη που πληρώθηκε με το χρηματικό ένταλμα .../2008 αφορούσε στην εξόφληση μέρους της δανειακής σύμβασης, η οποία είναι άκυρη επειδή συνήφθη μεταξύ του Δήμου και της ... χωρίς να έχει υποβληθεί προηγουμένως σε προσυμβατικό έλεγχο από το Ελεγκτικό Συνέδριο, (δ) Οι δαπάνες που πληρώθηκαν με τα χρηματικά εντάλματα ... και .../2008 φαίνεται να εξοφλήθηκαν πριν από τη διενέργεια του προληπτικού ελέγχου από τον αρμόδιο Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, κατά παράβαση του άρθρου 21 του π.δ/τος 774/1980 και (ε) Η δαπάνη που πληρώθηκε με το χρηματικό ένταλμα .../2008, i) κατά παράβαση των διατάξεων του άρθρου 7 του β.δ/τος 17.5/15.6.1959, βαρύνει λανθασμένο ΚΑΕ (00-6821: Διάφορα πρόστιμα για φορολογικές δηλώσεις) αντί του ορθού 00-6421 (Οδοιπορικά έξοδα και αποζημίωση μετακινούμενων αιρετών για

μετακίνηση εκτός έδρας στο εσωτερικό (δαπάνες μετακίνησης, διαμονής, ημερήσια αποζημίωση), ii) κατά παράβαση του άρθρου 13 παρ. 1 του ανωτέρω β.δ/τος, η ψήφιση της οικείας πίστωσης από τη Δημορχιακή Επιτροπή (απόφαση .../16.7.2007) είχε γίνει σε χρόνο μεταγενέστερο της εξόφλησης της δαπάνης στις 26.4.2007, iii) κατά παράβαση των άρθρων 140 του ν. 3463/2006 και 3 του ν. 2685/1998, δεν επισυνάπτεται στα δικαιολογητικά του εντάλματος απόφαση του δημοτικού συμβουλίου που να προσδιορίζει την ημερομηνία μετακίνησης, τον αριθμό των ημερών εκτός έδρας, την αιτία, τον τόπο και το μέσο μετακίνησης και να εγκρίνει περαιτέρω την καταβολή των σχετικών εξόδων και τη διάθεση της σχετικής πίστωσης και iv) κατά παράβαση της υπουργικής απόφασης 2/54866/1999 (Β' 1583), δεν επισυνάπτεται στα ανωτέρω δικαιολογητικά αφενός ημερολογιακή κατάσταση, στην οποία να αναφέρεται, η ημερομηνία της εκτός έδρας μετακίνησης του δικαιούχου, ο τόπος μετάβασης, η διανυκτέρευση ή αυθημερόν επιστροφή του στην έδρα του Δήμου καθώς και η συνολική δαπάνη από την μετακίνηση αυτή, αφετέρου η απόδειξη εγγραφής του στο σεμινάριο επιμόρφωσης, που δικαιολογούσε την εκτός έδρας μετάβαση και διανυκτέρευσή του.

ΣΤ. Μετά τις απαντήσεις που δόθηκαν από τα αρμόδια όργανα του φορέα στις διαπιστώσεις του ανωτέρω ΦΜΕ (βλ. τα αρ. πρωτ. Δ. Πατρών .../8.4.2013, αρ. Πρωτ. Ελ. Συν. .../10.4.2013 και αρ. πρωτ. Ελ. Συν. .../14.7.2015 έγγραφα – υπομνήματα των υπολόγων), εκδόθηκε από τους Επιτρόπους του Ελεγκτικού Συνεδρίου στον ν. Αχαΐας, το μεν στις 18.6.2015, η πράξη αναθεώρησης των πράξεων θεώρησης των ... και .../2008 ΧΕ, διότι αφορούσαν πληρωμές που έγιναν με χρήματα προερχόμενα από άκυρη δανειακή σύμβαση, λόγω μη υποβολής της στον προσυμβατικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, το δε στις 13.4.2017 η πράξη αναθεώρησης των πράξεων θεώρησης των ... και .../2008 ΧΕ, με την αιτιολογία ότι οι εντελλόμενες με αυτά δαπάνες εξοφλήθηκαν προτού διενεργηθεί προληπτικός έλεγχος από τον αρμόδιο Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Ζ. Ακολούθως, με την προσβαλλόμενη πράξη, σύμφωνα με την οποία κρίθηκε ότι οι ως άνω εξοφληθείσες δαπάνες συνιστούν έλλειμμα στη χρηματική διαχείριση του Δήμου ..., καταλογίστηκαν, αλληλεγγύως και κατά το λόγο της ευθύνης του καθενός, (α) ο 1ος και η 2η των εκκαλούντων με το συνολικό ποσό των 320.760,36 ευρώ, επειδή υπέγραψαν ο πρώτος με τη ιδιότητα του Δημάρχου και η 2η με την ιδιότητα της Προϊσταμένης Οικονομικών Υπηρεσιών του Δήμου τα υπ. αριθ. ... και .../2008 ΧΕ, (β) ο 3ος εκκαλών με το συνολικό ποσό των 326.643,84 ευρώ, επειδή

ως δημοτικός ταμίας εξόφλησε τα ανωτέρω ΧΕ καθώς και τα υπ. αριθ. ... και .../2008 ΧΕ, (γ) οι 4^{ος}, 6^{ος}, 9^{ος}, 10^{ος}, 11^{ος}, 12^{ος} και 13^{ος} εκ των εκκαλούντων με το συνολικό ποσό των 320.580,36 ευρώ, επειδή ως μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου ενέκριναν, με την .../2007 απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου, τη σύναψη δανειακής σύμβασης μεταξύ του Δήμου και της ..., η οποία, λόγω μη υποβολής της στον προσυμβατικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, είναι αυτοδικαίως άκυρη και (δ) η 5η, 7ος και 8ος των εκκαλούντων με το συνολικό ποσό των 320.760,36 ευρώ, επειδή αφενός ενέκριναν με την εν λόγω απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου τη σύναψη της ανωτέρω δανειακής σύμβασης, αφετέρου ψήφισαν, ως μέλη της Δημοτικής Επιτροπής, τη διάθεση της σχετικής πίστωσης για την πληρωμή της δαπάνης που εντελλόταν με το .../2008 ΧΕ του Δήμου. Επιπλέον, με την ίδια ως άνω καταλογιστική πράξη έγινε δεκτό ότι οι δαπάνες που πληρώθηκαν με τα ΧΕ ... και .../2008 δεν δύνανται να νομιμοποιηθούν κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 34 του ν. 3801/2009 διότι, κατά τη διαδικασία ανάληψης των σχετικών υποχρεώσεων και πληρωμής αυτών, παραβιάστηκε ουσιώδης διαδικαστικός τύπος που συνίστατο ειδικότερα αφενός στην εξόφληση των ... και .../2008 ΧΕ πριν τη διενέργεια προληπτικού ελέγχου από τον αρμόδιο Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, αφετέρου στην μη υποβολή προηγουμένως της συναφθείσας μεταξύ του Δήμου και της ... δανειακής σύμβασης στο αρμόδιο Κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου για την άσκηση προσυμβατικού ελέγχου.

Η. Εξάλλου, για το ίδιο ως άνω βιοτικό συμβάν το Συμβούλιο Εφετών ..., με το .../2020 βούλευμά του, το οποίο σύμφωνα με το από 18.1.2021 πιστοποιητικό του Εφετείου ... έχει καταστεί αμετάκλητο, αποφάνθηκε, πλην άλλων, να μην γίνει κατηγορία κατά των δεκατριών (13) εκκαλούντων για την αξιόποινη πράξη της από κοινού και κατά μόνας απιστίας, κατ' εξακολούθηση, σε βάρος Οργανισμού Τοπικής Αυτοδιοικήσεως (άρθρα 1, 13α 14, 16, 17, 18, 26α, 27, 50, 51, 52, 57, 59, 60, 68, 79, 80 και 390 παρ.2-1 του κυρωθέντος με το ν. 4619/2019 Ποινικού Κώδικα)», δεχόμενο, μεταξύ άλλων, ότι: (α) Ως προς τα ΧΕ με αριθμούς .../2008 και .../2008 ποσού 235.438,14 και 47.333,32 ευρώ, αντίστοιχα (στοιχεία Α/1 και Α/2 της κατηγορίας), «(...) το Δημοτικό Συμβούλιο ..., με την υπ' αριθμ. .../29.10.2007 απόφασή του, αποφάσισε κατά πλειοψηφία (ψηφοί 10 έναντι 7) τη σύναψη δανειακής σύμβασης με την ..., ποσού 1.150.000 ευρώ (χωρίς Φ.Π.Α.), μεταξύ άλλων σκοπών, και για την αποπληρωμή και αναχρηματοδότηση ληξιπρόθεσμων ή μη οφειλών και υποχρεώσεών του. Η σχετική, υπ' αριθμ. ..., σύμβαση με την

...υπεγράφη στις 11.1.2008 και σε εκτέλεση αυτής κατατέθηκαν, στις 26.2.2008, στον λογαριασμό του Δήμου στην ... ποσό 799.315 ευρώ και στις 6.3.2008, ποσό 248.154,36 ευρώ. Από το ποσό αυτό 235.438,41 ευρώ εκταμιεύθηκαν και κατατέθηκαν στις 12.3.2008, με τη με αριθμ. ... επιταγή της ..., σε λογαριασμό του ΤΠ&Δ, για την εξόφληση των οφειλών από προγενέστερη δανειακή σύμβαση μεταξύ του Δήμου και του εν λόγω Ταμείου. Περαιτέρω, η ..., με τη με αρ. ... επιταγή της, κατέθεσε απευθείας, στις 7.3.2008, σε λογαριασμό της ..., ποσό 47.333,32 ευρώ, ομοίως, για την εξόφληση οφειλών από την έτερη δανειακή σύμβαση του Δήμου με την τελευταία. Για τα εν λόγω ποσά εκδόθηκαν, αντίστοιχα, το υπ' αριθμ. .../10.4.2008 γραμμάτιο είσπραξης του ΤΠΔ και τα, από 7.3.2008, γραμμάτια ... (...). Επειδή, όμως, για την συμψηφιστική τακτοποίηση έπρεπε να υπάρχει τίτλος ο Δήμος προέβη σε άτυπη λογιστική τακτοποίηση, με την έκδοση των επίμαχων Χ.Ε. ... και .../2008 την 4.11.2008, η οποία πραγματοποιήθηκε σε μεταγενέστερο χρόνο, όχι βέβαια για την εκ νέου εκταμίευση των ποσών, που αναφέρονται σε αυτά και τα οποία είχαν ήδη καταβληθεί κατά τα ανωτέρω, αλλά διότι στον ετήσιο προϋπολογισμό του Δήμου, της οικονομικής χρήσεως 2008, δεν υπήρχε κατά το χρόνο της πληρωμής εγγεγραμμένη αντίστοιχη πίστωση, για την εκταμίευση ολόκληρου του ποσού, παρά μόνο του μέρους αυτού, που αντιστοιχούσε στις οφειλές από τις δανειακές συμβάσεις, με το ΤΠ&Δ και την ..., του συγκεκριμένου έτους (2008) (βλ. απόφαση .../2008 Δημοκρατικής Επιτροπής για την ψήφιση των σχετικών πιστώσεων: 45.000 € για το ΤΠΔ και 81.000 € για την ...). Ως εκ τούτου, δεν υπήρχε πραγματική δυνατότητα να εκδοθεί αντίστοιχο χρηματικό ένταλμα προγενέστερα, αλλά έπρεπε να προηγηθεί η τροποποίηση του προϋπολογισμού και αυτό να εκδοθεί στη συνέχεια. Εντούτοις, (...) η τροποποίηση («αναμόρφωση») του προϋπολογισμού δεν μπορούσε να γίνει οποτεδήποτε, επειδή δεν υπήρχαν ποσά τέτοιου ύψους, παρά μόνο κατά το τελευταίο τρίμηνο του έτους, με τη μεταφορά των ποσών από τις πιστώσεις, που είχαν εγγραφεί για έργα, που τελικά δεν εκτελέστηκαν, σύμφωνα με το άρθρο 161 του Νόμου 3463/2006 (ΔΚΚ), όπως ίσχυε, κατά τον κρίσιμο χρόνο (...), πράγμα που ακριβώς συνέβη και με την υπ' αριθμ. .../14-10-2008 απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου, για την τροποποίηση του προϋπολογισμού (βλ. και την υπ' αριθμ. .../22.10.2008 απόφαση Δημοκρατικής Επιτροπής για την ψήφιση της νέας πίστωσης). Ήταν, δε, αναγκαίο να εκδοθούν έστω και μεταγενέστερα τα Χ.Ε. ... Α, ... Α για λογιστική τακτοποίηση (...) (λογιστική μόνο και όχι πραγματική-ταμειακή), διαφορετικά θα προέκυπτε έλλειμμα,

δεδομένου ότι φαινόταν ότι τα ποσά αυτά είχαν δοθεί στον Δήμο από την ..., ως μέρος του συνολικού ποσού της μεταξύ τους δανειακής σύμβασης, ο, δε, Δήμος είχε εκδώσει το σχετικό γραμμάτιο είσπραξης για ολόκληρο το ποσό (1.095.487,68 ευρώ), πλην, όμως, αυτά έλειπαν, καθώς είχαν κατά τα ανωτέρω καταβληθεί στους συγκεκριμένους πιστωτές (ΤΠ&Δ και ...). (...), [Α]πό τη συγκεκριμένη ενέργεια σαφώς δεν προέκυψε κανένας πραγματικός κίνδυνος, ούτε επήλθε ζημία ή ελάττωση της περιουσίας του Δήμου, δεδομένου ότι τα ποσά είχαν ήδη καταβληθεί για το συγκεκριμένο σκοπό (αποπληρωμή δανείων), λόγω, δε, του μεγάλου ύψους αυτών δεν υπήρχε δυνατότητα να καταβληθούν και δεύτερη φορά, όπως άλλωστε αποδεικνύεται από τον έλεγχο όλων των οικονομικών καταστάσεων (βιβλίων, πινάκων εσόδων – εξόδων, Ισολογισμού, Ισοζυγίου Γενικής Λογιστικής, extraits τραπεζών κ.λπ.), από τις οποίες δεν προκύπτει καμία σχετική εκταμίευση/ανάληψη (...). Συμπερασματικά, προκύπτει από την εξέταση των σχετικών στοιχείων των φακέλων ότι τα εν λόγω Χ.Ε. εκδόθηκαν μετά την καταβολή των χρημάτων «προς τακτοποίηση της παρατυπίας αυτής», ήτοι για τη λογιστική τακτοποίηση της εκκρεμότητας, χωρίς δηλαδή να υπάρχει (πραγματικό) έλλειμμα κι ενώ τα χρήματα είχαν ήδη καταβληθεί για τον σκοπό, που προορίζονταν. Τούτο, δε, συνάγεται ευχερώς, διότι, (...)οι οφειλές του Δήμου ... προς τα άνω Πιστωτικά Ιδρύματα ήταν πραγματικές και εξοφλήθηκαν μία και μοναδική φορά, (έστω και με παράτυπο λογιστικό τρόπο)». (β) Ως προς το ΧΕ με αριθμό .../2008, ποσού 2.138,90 ευρώ, (υπό στοιχείο Α/3 κατηγορίας) δεν διακριβώθηκε ύπαρξη ταμειακού ελλείμματος, ούτε πολύ περισσότερο ζημίας ή ελαττώσεως της περιουσίας του Δήμου, καθόσον η έκδοσή του, για τους ίδιους λόγους που προαναφέρθηκαν αναφορικά με τα ... και .../2008 ΧΕ του Δήμου, έγινε με σκοπό την λογιστική τακτοποίηση της εξωλογιστικής πληρωμής που είχε χωρήσει προηγουμένως με την κατάθεση του ανωτέρω ποσού στο λογαριασμό της πιστώτριας ... στις 2.10.2008. (γ) Ως προς το χρηματικό ένταλμα με αριθμό .../2008, ποσού 35.669,73 ευρώ, (υπό στοιχείο Α/4 της κατηγορίας): « Το ως άνω ένταλμα μη νόμιμα καταβλήθηκε, λόγω ακυρότητας της υπ' αριθμ. ... δανειακής σύμβασης του Δήμου με την Ε.Τ.Ε., εξαιτίας μη υποβολής της τελευταίας στον προσυμβατικό έλεγχο του Ε.Σ., πλην, όμως (...) ευλόγως, είχε δημιουργηθεί στους κατηγορουμένους η πεποίθηση πως αφενός δεν απαιτείτο προσυμβατικός έλεγχος, όσον αφορά στη δανειακή σύμβαση, αφετέρου, ότι ουδόλως οι, εξ' αφορμής της συμβάσεως αυτής, πληρωμές ήταν μη νόμιμες, καταχρηστικές και επιζήμιες για την δημοτική περιουσία διαχειριστικές πράξεις. (...) [τούτο] 1)

λόγω του ελέγχου νομιμότητας της με αριθμ. .../2007 αποφάσεως του Δημοτικού Συμβουλίου, που προηγήθηκε της υπογραφής της δανειακής συμβάσεως, δυνάμει των υπ' αριθμ. .../20.11.2007 και .../6.12.2007 αποφάσεων του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας ... (και της υπ' αριθμ. .../2008 απόφασης της Ειδικής Επιτροπής του άρ. 152 του ν. 3463/2006), οι οποίες αποφάνθηκαν υπέρ της νομιμότητας αυτής, 2) λόγω της ελλείψεως ρητής προβλέψεως στις διατάξεις του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (Ν. 3463/2006), όπως αντίθετα υφίσταται στον Νόμο 3852/2010, συναφούς υποχρεώσεως, 3) λόγω του δυσερμήνευτου και της αμφισημίας των κρίσιμων διατάξεων, 4) λόγω του ότι η σχετική νομολογία (προμνησθείσες αποφάσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου) δεν τέθηκαν ουδόλως σε γνώση των Διοικητικών Υπηρεσιών του Δήμου, 5) λόγω του ότι ουδεμία περίπτωση τοιαύτης μορφής προϋπήρξε στο Δήμο, ήτοι υποβολής συνομολογηθείσης εκ μέρους του - δια των κατά νόμον υποχρέων προς τούτο οργάνων του - δανειακής συμβάσεως σε προσυμβατικό έλεγχο από το Ελεγκτικό Συνέδριο, 6) λόγω του γεγονότος ότι ο Δήμος δεν διέθετε νομική υπηρεσία, ούτε και νομικό παραστάτη, συνεργαζόμενο με αυτόν, ουδείς, δε, εκ των κατηγορουμένων διαθέτει νομικές γνώσεις, ενώ και η αντισυμβαλλομένη και χορηγήσασα το ένδικο δάνειο (...), η οποία διέθετε νομική υπηρεσία, δεν αξίωσε την υποβολή του σχεδίου της οικείας συμβάσεως στον προληπτικό - προσυμβατικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου και 7) λόγω της μεγάλης σημασίας και του επείγοντος της υπογραφής της συμβάσεως, προκειμένου να μπορέσει ανταποκριθεί ο Δήμος στις υποχρεώσεις, που είχε αναλάβει, (...). Συνεπώς, (...) οι κατηγορούμενοι, εξαιτίας, κατά την προαπαρατεθείσα διάταξη του άρθρου 31 παρ. 2 Π.Κ., συγγνωστής νομικής τους πλάνης, δικαιολογημένα πίστευαν ότι μπορούσαν, οι εξ' αυτών 4ος-13ος, να συγκατανεύσουν δια της ψήφου τους, ήτοι να εγκρίνουν, ως μέλη, μετέχοντας στα αρμόδια (άρθ. 103 παρ. 1γ'- 93 Ν.3463/2006 για την έγκριση των δαπανών και τη διάθεση πιστώσεων του προϋπολογισμού) συλλογικά όργανα του Δήμου (Δημοτικού Συμβουλίου ή της Δημαρχιακής Επιτροπής) των, δια των εκδοθέντων με τις υπογραφές των 1^{ου} και της 2ας των συγκατηγορουμένων τους, χρηματικών ενταλμάτων πληρωμής, θεωρημένων απάντων των, κατά τα έτη 2008 - 2009, εκδοθέντων από τον Επίτροπο της ...Υπηρεσίας Επιτρόπου του ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ Ν. Αχαΐας, τα οποία αφορούσαν πληρωμές, που έγιναν από χρήματα προερχόμενα από την δανειακή σύμβαση, της οποίας αγνοούσαν την ακυρότητα, ως εκ της μη υποβολής της σε προσυμβατικό προληπτικό έλεγχο από το Ελεγκτικό Συνέδριο. Ο, δε, 3^{ος} κατηγορούμενος, (...), ουδόλως ηδύνατο να αρνηθεί

την πληρωμή τους, καθόσον και εκείνος με τη σειρά του συγγνωστά τελούσε στην αυτήν πεποίθηση, εκτός και πέραν του ότι βεβαίως αυτός, όσον αφορά στα Χ.Ε πληρωμής των ετών 2008 και 2009 τα οποία (...) ουδόλως ήταν υπόχρεος να ελέγξει την ουσιαστική νομιμότητα των εντελλόμενων δι' αυτών, δαπανών, δικαιούμενος εντεύθεν να αρνηθεί την πληρωμή τους, (...). Εντεύθεν, η υπό κατηγορία πράξη - άπιστη διαχείριση - ήτοι απιστία, κακουργηματικής διαστάσεως, όσον αφορά την συγκεκριμένη έκφανση της όλης εμπλοκής των κατηγορουμένων στην ένδικη υπόθεση, δεν μπορεί να αποδοθεί σε αυτούς, ιδίως λαμβάνοντας υπόψη, έτι περαιτέρω, κατά τα προαναφερόμενα, την μη υφιστάμενη, κατά τον χρόνο σύναψης της επίδικης δανειακής σύμβασης, ρητής υποχρέωσης προσυμβατικού ελέγχου των δανειακών συμβάσεων των Δήμων». (δ) Ως προς το χρηματικό ένταλμα με αριθμό .../2008, ποσού 180,00 ευρώ (υπό στοιχείο Α/5 της κατηγορίας) «(...) , όπως αποδείχθηκε, από παραδρομή της αρμόδιας υπαλλήλου, η οποία προέβη στην έκδοση του χρηματικού αυτού εντάλματος, συνοδεύεται αυτό από την υπ' αριθμ. ... έκθεση ανάληψης δαπάνης, η οποία αφορά στο επόμενο ΧΕ .../2007, καθώς η ορθή έκθεση ανάληψης, που αφορά στο υπ' αριθμ.../2008 ΧΕ, ήταν η υπ' αριθμ. 708/2008, η οποία μετ' επικλήσεώς της προσκομίζεται από τους κατηγορούμενους. Στην εν λόγω υπ' αριθμ.../2008 έκθεση ανάληψης δαπάνης, σημειώνεται η σωστή αιτιολογία της δαπάνης, ήτοι «διαμονή αιρετού στο ξενοδοχείο για σεμινάριο επιμόρφωσης», ενώ αντίθετα η αιτιολογία «διάφορα πρόστιμα για φορολογικές δηλώσεις» αφορά στο, επίσης προσκομιζόμενο, υπ' αριθμ.../2007 χρηματικό ένταλμα και στην υπ' αριθμ.../2007 έκθεση ανάληψης δαπάνης, που εκ παραδρομής, όπως προαναφέρθηκε, είχε επισυναφθεί στο υπ' αριθμ. .../2008 ΧΕ. Σημειωτέον ότι με το υπ' αριθμ. .../2008 ΧΕ πληρώθηκε μόνο η διαμονή του αιρετού και, συνεπώς, ούτε η μετακίνηση ούτε η ημερήσια αποζημίωσή του, η, δε, δαπάνη αυτή, που, όπως και η ψήφιση των άλλων δαπανών ή προμηθειών, αποφασίσθηκε-εγκρίθηκε από την Δημομαρχιακή Επιτροπή, νομίμως καταβλήθηκε, δεδομένου ότι η διαμονή του αιρετού στο ξενοδοχείο της ..., όπου είχε μεταβεί για σεμινάριο επιμόρφωσης, πραγματοποιήθηκε. (...). Έτσι, ανεξαρτήτως των, εκ παραδρομής, παρατυπιών της αρμόδιας υπαλλήλου, η αιτία της καταβολής της δαπάνης δεν επιβεβαιώνεται ότι δεν ήταν αληθής και, συνεπώς, ότι η τοιαύτη καταβολή δεν υπήρξε - ηθελημένως και εγνωσμένως - επιζήμια [άπιστη] για την δημοτική περιουσία, ως διαχειριστική ενέργεια σκοπίμως ενεργηθείσα προς ίδιον όφελος των 1ου και 2ας των κατ/νων, ως εκδοτών αυτού (Χ.Ε.Π.)- του 3ου, του ταμία, ως εντελλομένου με την πληρωμή του,

προηγούμενως εγκεκριμένου από τους λοιπούς των κατηγορουμένων ως μελών του Δ.Σ ή της Δ.Ε. του Δήμου,(...)». Τέλος, στο ίδιο ως άνω βούλευμα έγινε δεκτό (βλ. 171 φύλλο του βουλεύματος) ότι : (...) παρά την σωρεία των παρατιθεμένων σε αυτήν λογιστικών παρατυπιών, όσον αφορά τα Χ.Ε.Π. του έτους 2008, (...), επ' ουδενί δύναται να υπάρξει, έστω και υπόνοια, αδιαφανείας, περί την οικονομική διαχείριση του Δήμου, καθώς σε όλες τις διαδικασίες, που αφορούσαν διάθεση πιστώσεων, προερχομένων από το ένδικο δάνειο, συμμετείχαν τα αρμόδια συλλογικά όργανα (Δ.Σ. ή Δ.Ε) της Διοικήσεως (του Δήμου) και τα χρήματα, από την επίδικη δανειακή σύμβαση, άπαντα διατέθηκαν για τις υποχρεώσεις του Δήμου. (...) Γ. Σαφώς δεν πρέπει να παροράται ότι, δια του διαβιβασθέντος στο Δήμο ... (βλ. σχετ. το υπ' αριθμ. αριθμ. πρωτ. .../10-10-2017 έγγραφο του Προϊσταμένου του Γενικού Λογιστηρίου) αποσπάσματος των ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ της 58ης ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΩΣ της Επιτροπής Συντονισμού Ελέγχων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, με θέμα «αντιρρήσεις κατά της προαναφερομένης ΕΚΘΕΣΕΩΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ στον πρώην Δήμο ...» της Δ/σεως ΕΚΤΑΚΤΩΝ –ΕΙΔΙΚΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΩΝ του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, με βάση τα οποία (ΠΡΑΚΤΙΚΑ), αντίγραφο των οποίων επισυνάπτονται στη δικογραφία, αποφασίσθηκε “...η μη διαβίβαση της ΕΚΘΕΣΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΔΗΜΟ ... ΓΙΑ ΤΗΝ ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ ΑΠΟ 1-1-1999 ΕΩΣ 31-12-2010, στην Εισαγγελία Πρωτοδικών ..., διότι (...) δεν υφίσταται υπόνοια απάτης αλλά μόνο παραλείψεις διοικητικού και διαχειριστικού χαρακτήρα (...)”».

16. Ήδη με την υπό κρίση έφεση προβάλλεται ότι με την προσβαλλόμενη πράξη μη νομίμως καταλογίσθηκαν εις βάρος των εκκαλούντων δημοτικών συμβούλων, οι δαπάνες που πληρώθηκαν με τα ΧΕ .../2008, καθώς η δημιουργία των σχετικών με αυτά ελλειμμάτων δεν συνδέεται αιτιωδώς με δικές τους διαχειριστικές ενέργειες. Ο λόγος αυτός είναι βάσιμος και πρέπει να γίνει δεκτός, διότι για τη μη υποβολή στο Ελεγκτικό Συνέδριο της προμνησθείσας από 11.1.2008 σύμβασης δανείου του Δήμου με την «...», προκειμένου να διενεργηθεί ο προβλεπόμενος στο νόμο προσυμβατικός έλεγχος, δεν ευθύνονται τα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου που έλαβαν την επίμαχη .../2007 απόφαση για τη «σύναψη δανείου με την ..., αφού δεν ήταν κατά νόμον αρμόδια για την αποστολή της στο Ελεγκτικό Συνέδριο για έλεγχο, η δε υποχρέωση υποβολής της σύμβασης στο Ελεγκτικό Συνέδριο για τη διενέργεια του ανωτέρω ελέγχου αφορά μεταγενέστερο της λήψης της ως άνω απόφασης στάδιο. Ομοίως, οι εν λόγω εκκαλούντες δεν ευθύνονται για την έκδοση

των χρηματικών ενταλμάτων .../2008, .../2008 και .../2008 σε χρόνο μεταγενέστερο της πληρωμής των οικείων δαπανών, καθώς δεν μετείχαν στην εκκαθάριση, την ενταλματοποίηση και την πληρωμή τους. Εξάλλου, η αιτιολογία της προσβαλλομένης, σύμφωνα με την οποία είναι μη νόμιμες οι πληρωμές για την εξόφληση των δανείων που είχε συνάψει ο Δήμος με το ΤΠΔ και την ..., διότι πληρώθηκαν με χρήματα που προέρχονται από την άκυρη δανειακή σύμβαση, μεταξύ του ανωτέρω Δήμου και της ..., είναι μη νόμιμη, δοθέντος ότι η ακυρότητα της ως άνω συναφθείσας μεταξύ του Δήμου και της ... δανειακής σύμβασης έχει επίδραση στη νομιμότητα των δαπανών που διενεργούνται για την αποπληρωμή της και όχι στη νομιμότητα των δαπανών που πληρώνονται από τα χρήματα της εν λόγω δανειακής σύμβασης για την εξόφληση άσχετων με αυτή υποχρεώσεων. Επομένως, δεν είναι νόμιμος ο καταλογισμός του 4ου, 5ης, 6ου, 7ου, 8ου, 9ου, 10ου, 11ου, 12ου και 13ου των εκκαλούντων, που για τους ανωτέρω λόγους καταλογίστηκαν, ως μέλη του δημοτικού συμβουλίου, με το ποσό των 320.580,36 ευρώ (235.438,41 ευρώ για το ΧΕ .../2008 + 47.333,32 ευρώ για το ΧΕ .../2008 + 2.138,90 για το ΧΕ .../2008 + 35.669,73 ευρώ για το ΧΕ .../2008) και, ως εκ τούτου, η προσβαλλόμενη καταλογιστική πράξη πρέπει κατά το μέρος τούτο να ακυρωθεί.

17. Περαιτέρω, με την κρινόμενη έφεση προβάλλεται ότι όσον αφορά τα χρηματικά εντάλματα ... και .../2008 δεν προκλήθηκε ζημία στη διαχείριση του Δήμου, αφού τα εντελλόμενα με αυτά χρήματα είχαν ήδη καταβληθεί προς εκπλήρωση σκοπού για τον οποίο προορίζονταν, ήτοι για την εξόφληση οφειλών του Δήμου από προηγούμενα δάνεια, η δε έκδοση των ανωτέρω ενταλμάτων σε χρόνο μεταγενέστερο της πληρωμής των δαπανών αυτών οφείλεται στο γεγονός ότι στον προϋπολογισμό του έτους 2008 δεν υπήρχε αντίστοιχη πίστωση για την εκταμίευση ολόκληρου του ποσού, που αντιστοιχούσε στις οφειλές του Δήμου από τις δανειακές συμβάσεις με το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων και την ... και, ως εκ τούτου, έπρεπε να προηγηθεί η αναμόρφωση-τροποποίηση του προϋπολογισμού, προκειμένου στη συνέχεια να εκδοθούν τα εν λόγω χρηματικά εντάλματα. Τα ανωτέρω, όμως, προβαλλόμενα είναι αβάσιμα και απορριπτέα, διότι η αιτία του επίδικου καταλογισμού είναι νόμιμη, αφού από τη μη τήρηση των οικείων διατάξεων του λογιστικού των δήμων και την άτυπη εξωταμειακή διαχείριση των εντελλόμενων με τα ανωτέρω χρηματικά εντάλματα ποσών, στην οποία προέβησαν ο 1ος, 2η και 3ος των εκκαλούντων, δεν προκλήθηκε μεν πραγματική ζημία, ήτοι ουσιαστικό έλλειμμα, στη διαχείριση του Δήμου, πλην από τη διενέργεια των ως άνω ανοίκειων

πληρωμών, ήτοι πληρωμών για την πραγματοποίηση των οποίων δεν τηρήθηκαν οι προαναφερόμενες νόμιμες διαδικασίες αναμόρφωσης του δημοτικού προϋπολογισμού και ακολούθως εκκαθάρισης και ενταλματοποίησης των οικείων δαπανών, προέκυψε τυπικό έλλειμμα, το οποίο νομίμως καταρχήν καταλογίζεται σε βάρος τους. Εξάλλου, αλυσιτελώς προβάλλεται, ότι η έκδοση των ενταλμάτων αυτών εξυπηρετούσε τη λογιστική και μόνο τακτοποίηση των γενομένων πληρωμών, αφού από το νόμο δεν προβλέπεται διαδικασία λογιστικής τακτοποίησης με έκδοση χρηματικών ενταλμάτων, τα οποία δεν αποσκοπούν σε πραγματική πληρωμή. Επιπλέον, αλυσιτελής καθίσταται και ο προβαλλόμενος ισχυρισμός ότι δεν ευθύνονται για την έκδοση των ενταλμάτων σε χρόνο μεταγενέστερο της πληρωμής των δαπανών, διότι έπρεπε να προηγηθεί τροποποίηση του προϋπολογισμού του Δήμου. Τούτο, καθόσον, όπως ορθώς αναφέρεται και στην προσβαλλόμενη πράξη, αφ' ης στιγμής ο Δήμος προέβη στη σύναψη του εν λόγω δανείου, μεταξύ άλλων, για την αποπληρωμή προηγούμενων δανείων, όφειλαν να μεριμνήσουν για την εγγραφή της σχετικής πίστωσης στον προϋπολογισμό του ή έστω να ζητήσουν την αναμόρφωση - τροποποίησή του. Επομένως, οι 1ος 2η και 3ος εκ των εκκαλούντων οι οποίοι διενήργησαν τις επίμαχες πληρωμές χωρίς την έκδοση των απαιτούμενων ενταλμάτων και την τήρηση προηγουμένως των προβλεπόμενων διαδικασιών εκκαθάρισής τους, νομίμως ευθύνονται κατ' αρχήν ως υπόλογοι για το ως άνω έλλειμμα που διαπιστώθηκε στη διαχείριση του Δήμου κατά το έτος 2008, οι δε ως άνω δαπάνες που εξοφλήθηκαν με τον ανωτέρω τρόπο δεν μπορούν να νομιμοποιηθούν με βάση το άρθρο 34 του ν. 3801/2009, διότι έχει παραβιαστεί ουσιώδης διαδικαστικός τύπος που συνίσταται ειδικότερα, στην πληρωμή τους χωρίς την έκδοση χρηματικών ενταλμάτων και χωρίς προηγουμένως την τήρηση της προβλεπόμενης τυπικής και νόμιμης διαχειριστικής διαδικασίας (αναμόρφωση προϋπολογισμού, ανάληψη υποχρέωσης, έγκριση δαπάνης από το Δημοτικό Συμβούλιο, εκκαθάριση και ενταλματοποίηση).

18. Επιπλέον, απορριπτέος ως αναληθής και ερειδόμενος επί εσφαλμένης πραγματικής βάσης καθίσταται και ο προβαλλόμενος με την έφεση ισχυρισμός ότι η από 18.6.2015 Πράξη των αρμοδίων Επιτρόπων της ... Υπηρεσίας Επιτρόπου Νομού ..., με την οποία είχαν μεταξύ άλλων αναθεωρηθεί οι πράξεις θεώρησης των ανωτέρω ... και .../2008 χρηματικών ενταλμάτων, ανακλήθηκε με την από 13.4.2017 μεταγενέστερη Πράξη Αναθεώρησης των ίδιων Επιτρόπων της ίδιας Υπηρεσίας, με την αιτιολογία ότι οι δαπάνες που πληρώθηκαν με τα εν λόγω

εντάλματα εμπíπτουν στις νομιμοποιητικές διατάξεις του άρθρου 34 παρ. 1 του ν. 3801/2009. Τούτο, διότι από την επικαλούμενη από 13.4.2017 Πράξη Αναθεώρησης των Επιτρόπων προκύπτει ότι ανακαλείται η από 18.6.2016 πράξη αναθεώρησης των Επιτρόπων και όχι η από 18.6.2015 πράξη, με την οποία αναθεωρήθηκαν οι πράξεις θεώρησης των ανωτέρω χρηματικών ενταλμάτων. Σε κάθε περίπτωση, ακόμη και εάν ήθελε θεωρηθεί ότι με την από 13.4.2017 πράξη αναθεώρησης ανακαλείται η από 18.6.2015 πράξη αναθεώρησης της θεώρησης των ... και .../2008 χρηματικών ενταλμάτων, ο σχετικός λόγος προβάλλεται αλυσιτελώς, δεδομένου ότι η έκδοση καταλογιστικής πράξης είναι δυνατή, ακόμη και εάν δεν χωρήσει αναθεώρηση του οικείου τίτλου πληρωμής, διότι, όπως γίνεται παγίως δεκτό (βλ. Ελ. Συν. Ολομ. πρακτικά 27^{ης} Γεν. Συν./27.7.1978, 11^{ης} Γεν. Συν./30.4.2001, 29^{ης} Γεν. Συν./10.11.2004 και 11ης Γεν. Συν./9.6.2010), το θεωρημένο χρηματικό ένταλμα από το αρμόδιο όργανο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, στο πλαίσιο του διενεργούμενου από αυτό προληπτικού ελέγχου των δαπανών του, δεν μπορεί, κατ' αρχήν, να ανακληθεί, ούτε να αμφισβητηθεί από το Ελεγκτικό Συνέδριο ή από τη Διοίκηση, κατά τον καταστατικό έλεγχο που ακολουθεί και ο οποίος περιορίζεται στη διακρίβωση της νομιμότητας της πράξης εξόφλησης αυτών. Εάν, όμως, μεταγενέστερα περιέλθουν σε γνώση του ελεγκτικού οργάνου στοιχεία, τα οποία άγουν σε αμφισβήτηση της νομιμότητας της δαπάνης που οδήγησαν στη θεώρηση αυτού από το αρμόδιο όργανο του Ελεγκτικού Συνεδρίου κατά την άσκηση προληπτικού ελέγχου επ' αυτού, τότε τα αρμόδια όργανα του καταστατικού ελέγχου μπορεί να προβούν στον καταλογοισμό των υπευθύνων, για τη δημιουργία του σχετικού ελλείμματος, προσώπων ακόμα και αν δεν έχει χωρέσει προηγουμένως η αναθεώρηση της πράξης θεώρησης, η δε νομιμότητα της σχετικής καταλογιστικής πράξης συμπεριλαμβανομένων και της συνδρομής όλων των προϋποθέσεων και των λοιπών στοιχείων, στα οποία αυτή ερείδεται, κρίνεται τελικά, εάν τυχόν ασκηθεί έφεση κατά της πράξης αυτής, από το αρμόδιο Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Και τούτο, καθώς η παραδοχή της αντίθετης άποψης θα αντέβαινε στην έννομη τάξη αλλά και στην κοινή λογική, αφού παρά τη συνδρομή των προϋποθέσεων του άρθρου 46 παρ. 12 του ν. 4129/2013, θα μπορούσε να παραμένει ανέλεγκτη ενώπιον της δικαιοδοσίας του Ελεγκτικού Συνεδρίου κάθε πράξη θεώρησης επί προληπτικού ελέγχου που έχει εκδοθεί από δικαστικούς ή μη σχηματισμούς του που δεν δικαιοδοτούν (βλ. Ελ Συν. απόφ. Ι Τμ. 1885/2018, σελ. 5-7).

19. Επίσης, αβασίμως προβάλλεται ότι ο επίδικος καταλογισμός, κατά το μέρος που αφορά στις ανωτέρω δαπάνες που διενεργήθηκαν για την εξόφληση οφειλών του Δήμου προς το ΤΠΔ και την ..., καθιστά, κατά την έννοια του άρθρου 904 επ. ΑΚ, αδικαιολογήτως πλουσιότερο τον Δήμο σε βάρος των εκκαλούντων. Και τούτο διότι, καταρχήν, η επέλευση του πλουτισμού του Δημοσίου θεμελιώνεται στις ειδικές και κατισχύουσες ρυθμίσεις του άρθρου 56 του ν. 2362/1995, σύμφωνα με τις οποίες κάθε μη νομίμως πραγματοποιηθείσα πληρωμή λογίζεται ως έλλειμμα, καταλογιστέο σε βάρος εκείνου που το προκάλεσε, η δε παραβίασή τους εξετάζεται κατά τα ανωτέρω γενόμενα δεκτά στη σκέψη 14, μόνο στο πλαίσιο του ελέγχου της τήρησης των αρχών της αναλογικότητας και της δίκαιης ισορροπίας (ΕλΣυν Ολ. 477/2019, 2014/2020).

20. Εξάλλου, ειδικά ως προς τη δαπάνη που πληρώθηκε με το .../2008 ΧΕ προβάλλεται από τους 1ο, 2η και 3ο των εκκαλούντων ότι κατά τον κρίσιμο χρόνο, δεν υπήρχε υποχρέωση υποβολής των συμβάσεων των δήμων στον προσυμβατικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, δοθέντος ότι (α) ούτε στο άρθρο 19 του π.δ/τος 774/1980, που θεσπίζει την ανωτέρω υποχρέωση, γίνεται αναφορά στους Ο.Τ.Α., αλλά γενικώς στα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, από τα οποία αυτοί διακρίνονται σαφώς, παρότι έχουν μορφή νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου, ούτε από τις διατάξεις του άρθρου 176 του ν. 3463/2006 ή τις λοιπές διατάξεις αυτού, που ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο, προκύπτει υποχρέωση υποβολής ειδικά των δανειακών συμβάσεων των δήμων σε προσυμβατικό έλεγχο αλλά αντιθέτως η υποχρέωση αυτή προβλέφθηκε ρητώς το πρώτον με τις διατάξεις των άρθρων 264, 265 και 278 του ν. 3852/2010, (β) οι δανειακές συμβάσεις δεν εμπίπτουν στην έννοια των δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών, καθώς δεν υπάγονται στις διατάξεις του π.δ/τος 60/2007, οι οποίες διέπουν τις συμβάσεις παροχής υπηρεσιών (βλ. άρθρο 13 αυτού και άρθρο 16 της Οδηγίας 2004/18/ΕΚ) και (γ) σε κάθε περίπτωση, εν όψει της έγκρισης της .../2007 απόφασης του Δημοτικού Συμβουλίου από το Γενικό Γραμματέα Περιφέρειας ..., και της απόρριψης ασκηθείσας κατά της ως άνω απόφασης προσφυγής με την .../2008 πράξη της Ειδικής Επιτροπής του άρθρου 152 του ν. 3463/2006, η οποία είναι δεσμευτική, πρέπει να αναγνωρισθεί στο πρόσωπό τους η συνδρομή συγγνωστής πλάνης, δοθέντος ότι οι ανωτέρω διατάξεις είναι ιδιαίτερα δυσερμήνευτες και ο Δήμος δεν διέθετε νομική υπηρεσία κατά το επίδικο διάστημα ή συνεργαζόμενους με αυτόν δικηγόρους με εξειδίκευση σε θέματα ελέγχου συμβάσεων από το Ελεγκτικό Συνέδριο, με συνέπεια ουδείς, εκ των

ανωτέρω εκκαλούντων να ήταν σε θέση να γνωρίζει περί της υποχρέωσης του Δήμου να υποβάλει την επίμαχη δανειακή σύμβαση για έλεγχο στο Ελεγκτικό Συνέδριο πριν από την σύναψή της. Ο ανωτέρω λόγος ως προς όλα τα ανωτέρω σκέλη του είναι αβάσιμος, καθόσον σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά ανωτέρω στη σκέψη 6, η επίμαχη δανειακή σύμβαση, ύψους 1.150.000,00 ευρώ (χωρίς Φ.Π.Α.), όφειλε πριν από την υπογραφή της να υποβληθεί στο Ελεγκτικό Συνέδριο για τη διενέργεια ελέγχου νομιμότητας, η δε παράλειψη υποβολής της κατέστησε αυτήν αυτοδικαίως άκυρη και χωρίς έννομες συνέπειες για τα συμβαλλόμενα μέρη. Περαιτέρω, το Ελεγκτικό Συνέδριο, κατά τον κατασταλτικό έλεγχο των δαπανών, δεν δεσμεύεται από τις αποφάσεις του Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης και της Ειδικής Επιτροπής του άρθρου 152 του ν. 3463/2006, όπως αβασίμως προβάλλεται με την κρινόμενη έφεση, αλλά δύναται, κατ' εφαρμογή της παρ. 3 του άρθρου 17 του ισχύοντος κατά τον κρίσιμο χρόνο Οργανισμού του Ελεγκτικού Συνεδρίου, να προβεί σε παρεμπόδιση έλεγχου της νομιμότητας όλων εκείνων των πράξεων που αποτέλεσαν την γενεσιουργό αιτία της εντελλόμενης δαπάνης και δεσμεύεται μόνο εφόσον το σχετικό ζήτημα έχει κριθεί από το αρμόδιο δικαστήριο με ισχύ δεδικασμένου (βλ. Ελ. Συν. απόφ. VII Τμ. 1790/2017, σελ. 17-19). Πλην, όμως, το παρόν Δικαστήριο δεσμευόμενο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 5 παρ. 2 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας και του προβλεπόμενου από το άρθρο 6 παρ. 2 της ΕΣΔΑ τεκμηρίου αθωότητας, από τις κρίσεις του .../2020 απαλλακτικού βουλεύματος του Συμβουλίου Εφετών ... σχετικά με τη συνδρομή νομικής πλάνης στο πρόσωπο των εκκαλούντων αναφορικά με την υποχρέωσή τους να υποβάλουν τη σύμβαση σε προσυμβατικό έλεγχο, κρίνει, κατ' εκτίμηση του προβαλλόμενου με το δικόγραφο σχετικού περί συγγνωστής πλάνης λόγου έφεσης, ότι οι 1ος, 2η και 3ος των εκκαλούντων, ενόψει των επικαλούμενων με την κρινόμενη έφεση περιστάσεων, οι οποίες ταυτίζονται με εκείνες που δέχθηκε το ανωτέρω Συμβούλιο για την απαλλαγή τους από την κατηγορία της απιστίας, δεν βαρύνονται τελικά με κανενός βαθμού υπαιτιότητα για την δαπάνη που πληρώθηκε με το .../2008 ΧΕ και ότι ο γενόμενος εις βάρος τους καταλογισμός, κατά το σκέλος που αφορά στη δαπάνη αυτή, είναι ακυρωτέος ως μη νόμιμος.

21. Περαιτέρω, με τον τρίτο και τέταρτο λόγο έφεσης υποστηρίζεται ότι, η δαπάνη, που αφορά το Χ.Ε. .../2008, ποσού 5.000 ευρώ και το ΧΕ .../2008, ποσού 883,48 ευρώ, μη νομίμως καταλογίσθηκε εις βάρος του 3^{ου} εκκαλούντος ενώ, σε κάθε περίπτωση, ο επίδικος καταλογισμός έπρεπε να περιορισθεί, όσον αφορά το

.../2008 ΧΕ, μόνο στο ποσό των 2.795,00 ευρώ. Και τούτο, δοθέντος ότι αφενός, κατόπιν τηλεφωνικής ενημέρωσης από τον Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου ότι επίκειται η θεώρηση του .../2008 ΧΕ, εκδόθηκε στις 24.4.2008, χάριν εξοφλήσεως, επιταγή ποσού 2.795,00 ευρώ, το δε υπόλοιπο ποσό καταβλήθηκε με μετρητά μετά τη θεώρηση του εντάλματος, όποτε και παρακρατήθηκε φόρος 1.000 ευρώ, ο οποίος αποδόθηκε στην αρμόδια Δ.Ο.Υ. από τον 3ο εκκαλούντα στις 15.5.2008, αφετέρου το .../2008 ΧΕ εστάλη στον Επίτροπο για θεώρηση στις 23.5.2008, η δε θεώρησή του έγινε στις 3.6.2008 και η εξόφλησή του στις 5.6.2008, μετά την έκδοση της ... επιταγής στις 4.6.2008. Τα ανωτέρω, όμως, υποστηριζόμενα είναι απορριπτέα ως αβάσιμα, διότι το μεν η ημερομηνία πληρωμής του .../2008 ΧΕ (24.4.2008) αποδεικνύεται πλήρως από την αναγραφόμενη στο χρηματικό αυτό ένταλμα πράξη εξόφλησης, που φέρει αποδεικτική ισχύ δημοσίου εγγράφου και δεν μπορεί να αμφισβητηθεί από την άτυπη απόδειξη είσπραξης, ποσού 1.205 ευρώ, που εξέδωσε ο δικαιούχος της δαπάνης στις 7.5.2008, ενόψει και της .../14.4.2008 απόδειξης δαπανών του Δήμου, ποσού 5.000 ευρώ, που είχε ήδη εκδοθεί στις 14.4.2008, το δε η ημερομηνία πληρωμής του .../2008 ΧΕ (23.5.2008), που επίσης αποδεικνύεται πλήρως από την αναγραφόμενη στο ένταλμα αυτό πράξη εξόφλησης, δεν μπορεί να κλονιστεί από το γεγονός ότι η συγκεντρωτική κατάσταση, με την οποία, μεταξύ άλλων, υποβλήθηκε και το εν λόγω χρηματικό ένταλμα στον Επίτροπο για θεώρηση, φέρει ημερομηνία ίδια με την ημερομηνία πληρωμής τους, ούτε από τον χωρίς ημερομηνία και υπογραφή κατάλογο επιταγών του Δήμου που φέρεται να εκδόθηκαν στις 4.6.2008, προκειμένου να πληρωθούν, μεταξύ άλλων, δαπάνες του επίμαχου χρηματικού εντάλματος.

22. Τέλος, με τη κρινόμενη έφεση προβάλλεται ότι ο καταλογισμός της δαπάνης που αφορά στο ΧΕ .../2008, είναι μη νόμιμος, διότι (α) εκ παραδρομής επισυνάφθηκε στο οικείο χρηματικό ένταλμα η ... έκθεση ανάληψης δαπάνης, η οποία αφορά το .../2007 χρηματικό ένταλμα, ενώ η ορθή έκθεση ανάληψης δαπάνης είναι η .../2008 και (β) με το επίμαχο ένταλμα πληρώθηκε μόνο η διαμονή εκτός έδρας του αιρετού και όχι η μετακίνηση ή ημερήσια αποζημίωσή του, καθόσον στον προϋπολογισμό του έτους 2008 δεν υπήρχε σχετική πίστωση στον Κ.Α.Ε. 00-6421, η δε οικεία δαπάνη εντάχθηκε στον παρεμφερή Κ.Α.Ε. 00-6495 «λοιπές δαπάνες γενικής φύσεως», προκειμένου να μην γίνει τροποποίηση του προϋπολογισμού. Πλην, όμως, ο λόγος αυτός, μολονότι βάσιμος ως προς το πρώτο σκέλος του, γεγονός που άλλωστε επιβεβαιώνεται και από όσα περί αυτού διαλαμβάνονται στο .../2020

απαλλακτικό Βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών ..., ως προς το δεύτερο σκέλος του, πρέπει να απορριφθεί ως αλυσιτελής, διότι η υποστηριζόμενη από τους εκκαλούντες ανάγκη τροποποίησης του προϋπολογισμού, δεν ασκεί εν προκειμένω επιρροή, καθόσον, εν όψει της γενικής δημοσιονομικής αρχής της ειδικότητας των πιστώσεων (βλ. άρθρο 7 παρ. 2 του β.δ. της 17.5/15.6.1959), η δαπάνη διανυκτέρευσης μετακινούμενου αιρετού έπρεπε να είχε εγγραφεί στον ειδικό Κ.Α.Ε. 00-6421 «Οδοιπορικά έξοδα και αποζημίωση μετακινούμενων αιρετών εκτός έδρας στο εσωτερικό (δαπάνες μετακίνησης, διαμονής, ημερήσια αποζημίωση)» και όχι στον ΚΑΕ 00-6495 «λοιπές δαπάνες γενικής φύσεως». Ωστόσο, ενόψει του ότι α) αφορά σε παροχή υπηρεσιών, β) πληρώθηκε πριν από τις 21.7.2009 (ημερομηνία κατάθεσης του ν. 3801/2009 προς ψήφιση στη Βουλή), γ) βεβαιώνεται αρμοδίως η εκτέλεσή της διότι σε κάθε περίπτωση στα συνημμένα δικαιολογητικά του εντάλματος επισυνάπτεται η .../24.6.2007 απόδειξη παροχής υπηρεσιών του ξενοδοχείου και η, έστω και μεταγενέστερη, .../16.7.2007 απόφαση της Δημορχιακής Επιτροπής που βεβαίωσε και ενέκρινε την πραγματοποίησή της) και δ) δεν προκύπτει η ακύρωσή της από τον Γενικό Γραμματέα Περιφέρειας, η εν λόγω δαπάνη πρέπει, βάσει του άρθρου 34 του ν. 3801/2009, να κριθεί νόμιμη και η προσβαλλόμενη πράξη ακυρωτέα, καθό μέρος με αυτήν καταλογίζεται σε βάρος του 1ου, 2ης, 3ου, 5ης, 7ου και 8ου των εκκαλούντων το ποσό της δαπάνης που πληρώθηκε με το 17/2008 ΧΕ.

23. Κατ' ακολουθίαν όλων όσων αναφέρθηκαν προηγουμένως, η προσβαλλόμενη πράξη καθίσταται νόμιμη, μόνο καθό μέρος με αυτήν καταλογίζονται α) εις ολόκληρον ο Δήμαρχος (1ος εκκαλών), η Προϊσταμένη Οικονομικών Υπηρεσιών (2η εκκαλούσα) και ο Ταμίας (3ος εκκαλών) του εφεσίβλητου Δήμου με το συνολικό ποσό των 284.910,63 ευρώ, το οποίο αντιστοιχεί στα ποσά που πληρώθηκαν από το προϊόν του συναφθέντος μεταξύ του Δήμου και της ... δανείου για την εξόφληση οφειλών προς το ΤΠΔ και την ... προερχόμενων από προηγούμενα δάνεια που ο Δήμος είχε συνάψει με τα ιδρύματα αυτά και β) αυτοτελώς ο Ταμίας του Δήμου (3ο εκκαλών) με το ποσό των 5.883,84 ευρώ για την εξόφληση διαφόρων υποχρεώσεων του Δήμου χωρίς προηγουμένως τα οικεία χρηματικά εντάλματα πληρωμής να ελεγχθούν προληπτικά και θεωρηθούν από τον αρμόδιο Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Σημειωτέον δε, ότι η ευεργετική διάταξη του άρθρου 67 του ν. 4735/2020, όπως ερμηνεύθηκε με το άρθρο 93 του νεότερου ν. 4745/2020, δεν μπορεί να τύχει εν προκειμένω εφαρμογής, πρωτίστως

διότι, σύμφωνα με τα διαλαμβανόμενα ανωτέρω στη σκέψη 11, στο κανονιστικό της πεδίο εμπίπτουν καταλογιστικές διαδικασίες που κατά το χρόνο ισχύος της (10.12.2020), παρέμεναν εκκρεμείς και όχι διαδικασίες καταλογισμού, όπως στην ένδικη υπόθεση, που έχουν ήδη περατωθεί-ολοκληρωθεί με την έκδοση και κοινοποίηση στους υπολόγους της οικείας καταλογιστικής πράξης.

24. Το Δικαστήριο, όμως, λαμβάνοντας υπόψη (α) την φύση των ανωτέρω ελλειμμάτων ως τυπικών, καθώς από την εκταμίευση των ανωτέρω ποσών δεν προκλήθηκε πραγματική ζημία σε βάρος του εφεσίβλητου Δήμου, γεγονός το οποίο γίνεται δεκτό και στο .../2020 απαλλακτικό βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών ..., (β) τη βαρύτητα των δημοσιονομικών παραβάσεων στις οποίες προέβησαν οι ανωτέρω εκκαλούντες, καθώς και τις συνθήκες τέλεσης των δημοσιονομικών παραβάσεων που αφορούν ιδίως στην εξωλογιστική εκταμίευση του ποσού των 284.910,63 ευρώ, όπως προκύπτουν από το ανωτέρω βούλευμα, και ειδικότερα ότι i) τα οικεία χρηματικά εντάλματα ήταν αδύνατον να εκδοθούν πριν την πληρωμή των ληξιπρόθεσμων οφειλών του Δήμου προς τις δανείστριες τράπεζες (ΤΠΔ και ...), ενόψει του ότι η απαιτούμενη τροποποίηση-αναμόρφωση του δημοτικού προϋπολογισμού δεν μπορούσε να γίνει εγκαίρως, επειδή δεν υπήρχαν σε άλλους κωδικούς ποσά αντίστοιχου ύψους, η δε τροποποίηση του προϋπολογισμού αυτού έγινε τελικά μόνο κατά το τελευταίο 3μηνο του 2008, κατ' εφαρμογή του άρθρου 161 παρ. 2 του ν. 3463/2006, ήτοι με τη μεταφορά ποσών, αντίστοιχων με τις προηγουμένως πραγματοποιηθείσες πληρωμές, από πιστώσεις που είχαν εγγραφεί για την εκτέλεση δημοτικών έργων που έως και τον 9ο μήνα του ανωτέρω έτους δεν είχαν εκτελεστεί, ii) υπήρχε ανάγκη άμεσης αποπληρωμής των ποσών που όφειλε ο Δήμος στα ανωτέρω πιστωτικά ιδρύματα για την αποφυγή επιβάρυνσής του με τόκους υπερημερίας και iii) η εκ των υστέρων έκδοση των ΧΕ ... και .../2008 έγινε με σκοπό τη λογιστική τακτοποίηση των παραπάνω εξωλογιστικώς πραγματοποιηθεισών πληρωμών και όχι τη διπλή πληρωμή ποσών που οφείλονταν στις ανωτέρω δανείστριες τράπεζες, (γ) τον βαθμό υπαιτιότητας των ανωτέρω εκκαλούντων, ο οποίος εξικνείται σε βαθμό ελαφράς αμέλειας, καθώς δεν τους έχουν επιβληθεί προσαυξήσεις εκπρόθεσμης καταβολής, σύμφωνα με το άρθρο 27 παρ. 3 του ισχύοντος τότε π.δ. 774/1980, (δ) το συνολικό ποσό που με βάση τις σκέψεις που προηγήθηκαν νομίμως καταλογίζεται σε βάρος των ανωτέρω εκκαλούντων και (ε) την οικονομική τους κατάσταση, όπως προκύπτει από τα προσκομισθέντα εκκαθαριστικά σημειώματα φόρου εισοδήματος οικονομικού έτους 2019, κρίνει ότι

υφίσταται δυσαρμονία των ως άνω νομίμως καταλογισθέντων ποσών προς τη βαρύτητα και το επελθόν αποτέλεσμα των προαναφερόμενων δημοσιονομικών παραβάσεων, τις συνθήκες τέλεσής τους και τον βαθμό της υπαιτιότητας των ανωτέρω εκκαλούντων. Συνεπώς, ο ένδικος καταλογισμός, κατά το μέρος που αφορά στα ανωτέρω ελλείμματα, πρέπει να μεταρρυθμιστεί κατ' εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας, έτσι ώστε το μεν ο 1ος, η 2η και ο 3ος των εκκαλούντων να απαλλαγούν πλήρως από το καταλογισθέν σε βάρος τους ποσό των 284.910,63 ευρώ, το δε να μειωθεί το καταλογισθέν σε βάρος του 3ου εκκαλούντος ποσό των 5.883,84 στο ανάλογο προς τη δημοσιολογιστική συμπεριφορά του και τη βαρύτητα της διενεργηθείσας από αυτόν δημοσιονομικής παράβασης, συνολικό ποσό των 200 ευρώ.

25. Κατόπιν όλων όσων ανωτέρω αναφέρθηκαν η κρινόμενη έφεση πρέπει α) να γίνει δεκτή ως προς τους 1^ο, 2^η, 4^ο, 5^η, 6^ο, 7^ο, 8^ο, 9^ο, 10^ο, 11^ο, 12^ο και 13^ο εκ των εκκαλούντων και να ακυρωθεί ως προς αυτούς η προσβαλλόμενη πράξη των Επιτρόπων του Ελεγκτικού Συνεδρίου στη 2^η Υπηρεσία Επιτρόπου στον νομό Αχαΐας και β) να γίνει εν μέρει δεκτή ως προς τον 3ο εκκαλούντα και να περιοριστεί ως προς αυτόν ο επίδικος καταλογισμός, που με την ανωτέρω πράξη επιβλήθηκε εις βάρος του, στο ποσό των 200 ευρώ. Τέλος, πρέπει, λόγω παραδοχής της κρινόμενης έφεσης ως προς τους 1^ο, 2^η, 4^ο, 5^η, 6^ο, 7^ο, 8^ο, 9^ο, 10^ο, 11^ο, 12^ο και 13^ο εκ των εκκαλούντων και κατ' εκτίμηση των περιστάσεων ως προς τον 3ο εκκαλούντα να αποδοθεί στους ανωτέρω το κατατεθέν παράβολο (άρθρο 310 παρ. 1 και 2 του ν. 4700/2020), τα δε δικαστικά έξοδα το μεν να συμψηφισθούν μεταξύ του 3ου εκκαλούντος και των εφεσιβλήτων, το δε, κατά τα λοιπά, να μη καταλογιστούν σε βάρος του τελευταίων κατ' εκτίμηση των περιστάσεων (άρθρο 314 παρ. 2 και 3 του ν.4700/2020).

Για τους λόγους αυτούς

Δέχεται την έφεση ως προς τους 1^ο, 2^η, 4^ο, 5^η, 6^ο, 7^ο, 8^ο, 9^ο, 10^ο, 11^ο, 12^ο και 13ο εκ των εκκαλούντων.

Ακυρώνει ως προς αυτούς την .../6.6.2017 καταλογιστική πράξη των Επιτρόπων του Ελεγκτικού Συνεδρίου στη 2^η Υπηρεσία Επιτρόπου στον νομό Αχαΐας.

Δέχεται εν μέρει την έφεση ως προς τον 3ο εκκαλούντα.

Μεταρρυθμίζει ως προς αυτόν την ανωτέρω καταλογιστική πράξη, και περιορίζει το συνολικώς καταλογισθέν σε βάρος του ποσό σε 200 ευρώ.

Διατάσσει την επιστροφή στους εκκαλούντες του καταβληθέντος παραβόλου.

Απαλλάσσει τους εφεσίβλητους (Ελληνικό Δημόσιο και Δήμο ...) από τη δικαστική δαπάνη του 1ου, 2ης, 4ου, 5ης, 6ου, 7ου, 8ου, 9ου, 10ου, 11ου, 12ου και 13ου εκ των εκκαλούντων. Και

Συμψηφίζει τη δικαστική δαπάνη μεταξύ των ανωτέρω εφεσιβλήτων και του 3ου εκκαλούντος.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε στην Αθήνα την 1η Ιουνίου 2021.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ANNA ΛΙΓΩΜΕΝΟΥ

Ο ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΣΑΚΑΝΙΚΑΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση, στο ακροατήριο του Δικαστηρίου, στις 11 Ιανουαρίου 2022.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ANNA ΛΙΓΩΜΕΝΟΥ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Ακριβές αντίγραφο
Αθήνα 15/02/2022
Ο Γραμματέας
του Δευτέρου Τμήματος

Ιωάννης Αθανασόπουλος